

בס"ד

מאמר מערכת

נס חנוכה

ב"על חניטים" בחנוכה אנו מודים להקב"ה על רוב הנסים שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, "כשעמדו מלכות יון הרשעה על עמק ישראל לשכחים תורתך ולהעבירים כו' מסרת גבורים בידי חלשים ורבים ביד מעטים" כו'. ולא מזכירים כלל את נס פח השמן. הן לכאורה השליטה של חלשים ומיעטים על גבורים ורבים, הוא נס גדול יותר. ומה גם שלא היה במלחמה אחת או שניים. אלא מלחמות רבות, במשך שנים נלחמו זב"ז, ובכלום הייתה יד ישראל על העליונה, עד אשר נצחים וגרשוו כמעט כליל. וזה לכאורה נס גדול יותר מהנס הנפלא של פח השמן. ולמה א"כ עיקר חנוכה הוא על שם שהנו בכ"ה, וממצו פח אחד של שמן כו'.

גם מפורסמת הקושיא מה הودאה יש על מסירת "רשעים בידי צדיקים וזדים בידי עויסקי תורתק", עד שאנו כוללים הודהה זו יחד עם "גבורים בידי חלשים ורבים בידי מעטים".

ונראה דכל הנסים הגדולים ההם אינם אלא שרשרת אחת של נסים שחוט השדרה והמטרה שלהם היא נצחון האור על החושך, ולא נצחון החומר. הגם כשהעצמו הוא נס ופלא גדול, מה שנצחו רבים וחילו את המרוביים חזקים, מ"מ עדין הוא בעייר נצחון החומר, ואינו נצחון במחות. לא כן נס המנוראה הטהורה, שהיא סמל החכמה, [כמ"ש ר' ר' הרוצה שיחכים ידרים משומם דמנורה בדורות], ונס זה של פח השמן לא ללמד על עצמו יצא, אלא ללמד על הכלל יצא, כי לא בכך יגבר איש, לא בחיל ולא בכח כי אם ברוח אמר ה'. הנצחון האמתי אינו נצחון והכנתה האויב בחומר. כשם שבBOR שאמ' יוצאה העם הנלחם שבור ברוחו, הגם שגורש את אויביו, עדין אינו ראוי להקריא נצחון. כך גם במלחמות היוונים שעיקר רצונם היה להשליט את התרבות שלהם על עם ישראל" לשכחים תורתק ולהעבירים מחוקיק רצונך", גירושם החומירי גרידה, הגם שהיא נס גדול, עדין אינו בגדר נצחון. רק גירוש החושך הרוחני שניסו להשליט על ישראל, הוא הניצחון האמתי, נצחון האור והרוח של ישראל על החושך היווני. וזהו נס פח השמן שדליך ח' ימים במנוראה הטהורה, נס גירוש החושך היווני באור החכמה של ישראל.

ואפשר להוסיף ולומר, שככל נצחון חומירי גם אם הוא נס גדול, עדין אינו אלא דבר זמן, ואין נצחון שלם, שהרי יתכן וסביר להניח שכעבור זמן מה יחוור האויב שנית עם יותר חילים ובתכסי מלחמה כו' וינסה להשיב לעצמו את הכבוד

האבוד. אבל נצחון הרוח והתרבות היוונית אינו דבר הנitin להתחפה כלל, כי כך הואطبع ויצר האדם, שהמנוצח בגוף ובוחומר מנסה להאבק תמיד בשנית, אבל המנוצח ברוח וברבבות הוא מכת מות ללא תקומה, כי מבין שטמאסה דרכו ותרבותו נבאשה בעיני העם ואין לו מה לנסת עוד למכור להם מדריכיו.

וזהו א"כ מלחתת תרבויות במלחמות הרוח, עם ישראל בכח התורה והתפלה, ובדבקות בה' יתברך, עם כח הרצון והמעשה ועם מעט אנשים חלשים נלחם בכל עוז נגד רבים וחזקים לגרש את החושך היווני במלחמות קודש, זוכה לנס נפלא, ובפח שמן אחד, [שהוא בחינת השראת השכינה, שהיא בבחינת דעת קנית מה חסרת, כמו"ש ז"ל], גירש תרבויות חומר של עם חזק וגדול.

וזהו שמודים להקב"ה "מסורת גברים ביד חלשים כו' ורשעים ביד צדיקים" כו', דעתיקר הנצחון הוא נצחון הרוח. וכאמור.

וגם היום הימים הללו נזכרים ונעשהם, ויש לגרש את הרוחות ותרבויות החומר של הגויים המנסבות ברוחבותינו, מתרבות לבוש ואופנה, ועד דפוסי התנהגות. באור החכמה עם תורה ותפלה ורצון ונחישות כשל אבותינו. כי"ר בב"א.

גלאין 45 עוסק:

- א. מדור גני ארץ ישראל. אילם האם חייב בהבאת בביבורים. הגר"ש מזרחי זצ"ל.
- ב. הפרשת תרו"ם ממיצי פירות. שו"ת ממ"ר הגר"ש"ם עמאר שליט"א.
- ג. פרק ו' מתוך הספר "תולעת שני" דיני חרקים. י"ר המכון הרב שניאור ז. ר' רוח שליט"א.
- ד. חיוב תרו"ם בע齊חים שונים. המשך מגליון קודם. הרב אליהו לוי שליט"א.
- ה. גדרי קדשות עלי בבל, וביבוש מלכי חשמונאי, וערלה בוה"ז. העורך.
- ו. חיוב תרו"ם בגדי בשרות ובגנים צבוריים וכדו'. הרב יצחק אל מוץפי שליט"א.

ב"קרא דאוריתא **המערכת**

מדור גנזי ארץ ישראל

הగאון רבי שלום מזרחי זלה"ה
חבר ב"ד העלינו מחבר שו"ת דברי שלום

אילם אם יכול להביא בכורים

כתב הרמב"ם (פ"ג מהלכות בכורים ה"ד) ו"ל: "ומשיניהם המבאים בעזורה הותרו לכהן ואע"פ שעדיין לא התודה עליהם, שאין הקרייה מעכבות אכילתן. ובכורים שיצאו חוץ למחיצתן וחזרו מותרין בעכילה". עכ"ל הר"מ.

עיין להרב משל"מ, שכותב: יש להספק באילם, אם הקרייה מעכבות, דאפשר דזוקא במי שראו לקרות אין הקרייה מעכבות, אבל למי שאינו ראוי מעכבות. וכך בזירא דאמר (מנחות ק"ג ע"ב), כל הראו לבילה אין בילה מעכבות בו וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבות בו. ודוגמא זו אמרין בפרק מצות חיליצה (דף ק"ד ע"ב), דاع"ג דקרייה לא מעכבה, אילם ואילמת שהלצטו חיליצתן פסולה, משום דרב זירא. ומצביעו נמי להאי מילתא דר"ז גבי קונה שני אילנות, כדאיתא בפרק הספינה (דף פ"א ע"א) וכו'. ע"ש במשל"מ.

ונראה דהמלו"מ מסתפק بما שהוא אלם משעה ראשונה, אם נאמר של עלייו חייב קרייה וכיון דאיינו ראוי לקרייה קרייה מעכבות בו, או דהו כמי שאינו לו קרקע דפטור מקרייה, שלא חל עלייו חייב קרייה. אבל אם היה פיקח משעה ראשונה, דחל עלייו חייב קרייה ואח"כ נתאלם, פשיטה דבכח"ג אמרין דהקרייה מעכבות עליו, כיון שהלה עליו מעיקרא, וכדר"ז כל הראו וכו', דומיא דקונה שני אילנות, דמשני כגון שבצרן ושלחן בידי אחר דלא חל עליו חייב קרייה מעיקרא. וע"ש בתוס' ד"ה בצרן.

ולכואורה יש להביא קצת ראה מדברי הרמב"ם, שכותב "ומשיניהם המבאים בעזורה הותרו לכהן אע"פ שעדיין לא התודה עליהם שאין הקרייה מעכבות אכילתן", ממה שדייק לומר ואע"פ שעדיין לא התודה עליהם, מוכחה דמיירי שהוא ראוי לקרות, אלא שעדיין לא התודה עליהם, משמע אדם אינו ראוי לקרות, קרייה מעכבות אכילתן. דאל"כ ה"ל לומר אע"פ שלא התודה עליהם. אלא דיש לדוחות כדייק רבינו לומר ואע"פ שעדיין לא התודה עליהם, לאפוקי היכא שהוא פיקח ונעשה אילם, דהtram הקרייה מעכבות, אבל אם הוא אילם מעיקרא י"ל שאין הקרייה מעכבות משום לمعايירא לא חל עליו חייב קרייה כלל.

אלא דלכואורה יש להעיר על המשל"מ שכותב ספיקו עד הרמב"ם, והוא להר"מ פסק (בפ"ד הי"ג), דاع"פ שהפרישן קודם החג מביא ואין קורא, שלא כר"א דאמר

ירקבו. וע"ש בכס"מ שכותב: ויש לחתמה, דהא בפרק הלוקין (מכות י"ח ע"ב), א"ר אלעזר אמר רבי הושעיה הפריש בכורדים קודם החג ו עבר עליהם החג יركבו, ויהיב טעמא בגמ' משום דכל שאיןו ראוי לבילה בילה מעכבות בו. וצ"ל שדחה רבינו לזו מהלכה, מקמי ההייא דאר"י בר חנינה בצרן ושגרן ביד שליח ומטה שליח בדרך מביא ואיןו קורא וכו'. ואע"ג דבריושלמי (פ"א ה"ה), מוקי לה בשליקטן לשלחן ע"י שליח, אבל ליקטן להביאן הוא לא ישלחם ביד אחר, שכל הביכורים שנראו להתייר בקריאה אינם ניתרים אלא בקריאה, מאחר דתלמודא דיין מייתי להא דרי"י ב"ח בפרק הספינה (פ"א ע"ב) ובפרק השולח (מ"ז ע"ב), ואי הוה סבר תלמודא דיין כירושלמי, לא הוה שתיק מליפוגי בהכי וכתלמודא דיין נקטין. עכ"ל.

וכ"כ המאירי (פ"ג דמכות) ז"ל: ולא סוף דבר בביבורים שהוא יכול לקרוות עליהם, שהרי כל הרואין לבילה וכו', אלא אף בשאין יכול לקרוות עליהם ואע"פ שאיןו ראוי לבילה בילה מעכבות בו, אין אומרים בזו חן וכו', ומשהונחו מותרין ואין קריאה מעכבות בין ברואין לקרוות בין בשאין ראויין לקרוות. ע"ש. וא"כ פשיטה דאין מקום לספיקו של המשל"מ, דין הקראיה מעכבות בו אף שאינו ראוי לקרוות מביא ואין קורא.

אלא דספק זה של המשל"מ לדעת התוס' (בב"ב פ"א ע"א) ד"ה בצרן, והרייטב"א מכות (י"ח ע"ב), דס"ל דהלהנה כר"א א"ר הושעיה דלא פליגי א"ר ב"ח, עפ"י היירושלמי. ע"ש. לדעתם יש להסתפק אילם מהו. וא"כ נדחה נמי מ"ש לעיל לדיקק בדברי הרמב"ם דס"ל דבאים מעכבות, דליתא, אלא מביא ואין קורא.

אלא דעת ע"ד הכס"מ (פי"ד ה"ג), שכותב דהר"מ אינו מפרש כהירושלמי, משום שבתלמודא דיין הביא דברי ריב"ח ולא פירשו עלייו כלום, ונקטין כתלמוד דיין. שהרי הר"מ (בפ"ב ה"א) הביא פירוש היירושלמי, שכותב המפרש בכוריו להעלותן בידו לירושלים לא ישלחם ביד שליח, ואם לקחן מתחילה על מנת לשלחם ביד שליח ה"ז מותר לשלחם. עכ"ל הר"מ. וע"ש בכס"מ שכותב ירושלמי פ"ק דביכורים הלכה ה'. וצ"ע.

ובן צ"ע במ"ש המאירי בפרק הספינה, דמייתי דברי היירושלמי דמייריו שליקטן מתחילה ע"מ לשלחן ביד שליח, ובגמ' גיטין (מ"ח ע"א) אינו מביא דברי היירושלמי. וצ"ע.

ושז"ר שעמד בזה בארצות החיים להמלביים בבאר"י (סימן כ"ו סק"ב), דמה שפסק בפ"ג ה"כ"א, הוא לכוארה חילוקו של היירושלמי שהביאו התוס' וסייעתם. ע"ש. וכ"כ ה"כ"מ, דמקורו הוא מהירושלמי. ע"ש. [ועיין עוד מ"ש בלחם יהודה. ומרכז"מ ח"ג. ומעשה רוקח. ומרה"פ ירושלמי ביכורים פ"א ה"ה ד"ה שליח. ומג"ח מצוחה תר"ו. וביכורי יעקב בסופו].

הגאון רבי שלמה משה עמאר שליט"א
הרבי הראשי וראב"ד העיר ת"א יפו

אם אפשר להפריש תרומות ומעשרות ממי'ץ חפירות

בשני בשבת ארבעה ימים באלוול ה'תשס"ב

לע"ג הרבנית הכשרה והחטובה מרთ רימונד רוחמה בת רחל זללה"ה. שנלב"ע
ביום המר והנמהר כ' אב התשס"ב. תנצב"ה

במ�שא שבא לפני הב"ד צדק שנבנשיותו מרן הרаш"ל שליט"א פאר הדור בעל יביע
אומר, שנتابקו לחתה הכהר למפעל גדול המיציר מיצים מפירוט, וצריכים
להפריש מהם תרו"ם, כדת מה לעשות, אם לחיבם להפריש מן הפרי עצמו, או
שאפשר להפריש גם מהמי'ץ הנשחת מן הפירות. ומצאנו שהיו מפרישים מן המי'ץ
לאחר שנתעורר עם מים, והיו מודדים לפי הברוקס שלו, שהוא מדידת המתיקות
וריכוז הפרי שבמי'ץ זהה, ועפ"ז מחשבים ומפרישים תרו"ם.

א. ואחר שבדקתי העניין הצעתי שיעשו מני פירות הבראה שעדיין ראויים הם
לأكلיה ויש בהם רק נגיעה קלה בדרך כלל. אך אין בזה שיעור של מעשר. וע"כ
אמרתי להוסיף גם את הפולפא, שהוא שארית האוכל הנותרת אחר סחיטת הפרי,
ולמעשה הפולפא הזה נשחת ארבע פעמים כדי לנצל את כל הטעם והריח שבו,
ובדקתי את זה היטב ומצאת שאחר הסחיטה השנייה, היא עדין ראוי לאכילה ויש
בה ממשות הפרי עם הטעם והריח, באופן שהוא ראוי למאכל אדם בשופי. וע"כ
אפשר לעשר ממנה ללא פקפק. ובירורתי היטב שהפולפא היא רק מגוף הפרי ממש,
ואין בה תערובת של דבר אחר, וגם אין בה מן הקליפות של הפרי כלל, ואפילו לא
אחזו קטן ביוור, כי משתמשים בהם לעניין אחר.

עד הציעו בעלי המפעל לצרף את המי'ץ שנשאר במכונה ובצינורות אחורי מילוי
המיילים, ובסוף נשפך על הארץ כמים.

ויזעעה שיטת מרן הגראי"ז מבריסק ז"ל שמחמיר בסחיטת פירות של טבל, שאי אפשר
לעשר אותו המי'ץ אפילו מיניה וביה. ואמרתי אשנה פרק זה בעה"ג.

זהנה במסכת חולין (ק"כ ע"א) איתא, תנן התם (מנחות כ"א ע"א) הקפה את הדם
ואכלו, או שהמחה את החלב וגמרו, חייב. בשלמא הקפה את הדם כיוון
דאפקה אחשובי אחשבייה, אלא המכחה את החלב וגמרו, אכילה כתיבא בה, וזה לאו

אכילה היא. אמר ר"ל אמר קרא "נפש" לרבות את השותה. ופירש"י ז"ל, נפש משמע כל דבר שמשיב את דעתו של אדם. וע"ש. תנייא נמי בחמץ כה"ג, המחהו וגמרו אם חמץ הוא ענוש כרת, ואם מצה היא אין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח וכו', נפש לרבות את השותה. ותנייא נמי גבי נבלת עוף טהור כה"ג, המחהו באור טמא, בחמה טהור וכו', נפש לרבות את השותה. וצריכי, דאי כתב רחמנא חלב, חמץ לא אתי מיניה וכו'. חדא מחדא לא אתיא תיתי חדא מתרתי וכו', צריכא.

עוד אמרו שם (בעמוד ב') והוא דתנייא הטבל והחדר והשביעית והכלאים, قولן משקין היוצאים מהן כמותן. מلنין, וכי תימא ליגמר מהן, מה להנך שכן איסור הבא מאליו וכו', גמרין מבכורים, ובכורים גופיהו מلنין, דתני רבינו יוסי: פרי, פרי אתה מביא ואוי אתה מביא משקה. הביא ענבים ודרךן מلنין, תלמוד לומר תבאי. מה לבכורים וכו', אלא גמר מתרומה. ותרומה גופיה מلنין דאתקש לבכורים, דאמר מר מתרוייהו וכו', אלא אתיא מתרומה וחד מהן, או מבכורים וחד מהן. והא דתנן (תרומות פ"א מ"ב) דבש תמרים ויין תפוחים וחומץ סתווניות, ושאר מיני פירות של תרומה, רב אליעזר מחייב קרן וחומש, ורבו יהושע פוטר. במאי פלייגי, بدون מינה ומינה וכו', ר"א סבר دون מינה, מה בכורים משקין היוצאים מהם כמותן, גם תרומה כן. ומינה, מה בכורים אפילו שאר מינים גם תרומה אפילו שאר מינים. ורבו יהושע סבר دون מינה, מה משקין היוצאים מבכורים כמותן גם תרומה כן. ואוקי באתרה, מה משקין דקדשים בתרומה תירוש ויוצר אין מידי אחורינא לא, גם היוצאים מהן כמותן, תירוש ויוצר אין מידי אחורינא לא. והא דתנן (שם בתרומות) אין מביאין בכורים משקה אלא היוצא מהזיתים והענבים, מנין, רבו יהושע היא אמן دون מינה ואוקי באתירה, וגמר בכורים מתרומה. והא דתנן אין סופגין את הארבעים משום ערלה אלא על היצא מן הזיתים ומון הענבים, מנין, ר' יהושע היא וכו', וגמר בכורים מתרומה, והדר מיתי לה לערלה פרי פרי מבכורים. ע"כ.

ב. ולכאורה נראה דיש חילוק בין טבל הקדש ושביעית, ובין ביכורים וערלה. דבכורים שנלמדו מתרומה אמרין דאין משקין היוצאים מהם כמותם אלא בזיתים וענבים, וילפיןן ערלה מבכורים נמי. וזה לשיטת רבו יהושע דקי"ל כוותיה.

אבל הטבל והחדר וכו' אמרו בתחילת הסוגיא, דנלמדו מהן, דהינו מחלב חמץ ונבללה, וא"כ משקין היוצאים מהן כמותן ללא שום חילוק בין זיתים וענבים ובין שאר הפירות. ואע"ג דהגם' דחתה ואמרה, מה להנך שכן איסור הבא מאליו. מ"מ רשי"י ז"ל שם כתוב, ותינח למילך מנייהו טבל וחדר ושביעית וכלאי הכרם, אבל הקדש לא אתי מנייהו. עכ"ל. וכוונתו פשוטה דשאני הקדש שאין איסורו בא מאליו, אלא הוא מקדישו, וע"ז השיבו בגמר, גמרין מבכורים, ופירש"י ז"ל שבכורים אין

איסורן בא מאליו, שע"י שמאפרישן הן קדושים. עכ"ל. והיה מקום לומר דלא אמרו בغمרא דילפין מביכרים ולא מהנק, אלא הקדש דין איסורו בא מאליו כחלב וחמצ וונבלה, אבל טבל ושביעית שאיסורים בא מאליו, י"ל דנלםדו מהנק ולא מבוכרים ותרומה. ואם נכוון דבר זה, יוצא שיש חילוק בדיון בין טבל ושביעית, ובין בכורים וערלה והקדש, בכורים וערלה והקדש נלמדו מתרומה, ואין המשקין שלהם כמותן אלא בזיטים וענבים בלבד, אבל שאר פירות אין המשקין שלהם כמותן. אבל טבל ושביעית שנלמדים מחלב וכו', דין שונה, וכל המשקין של כל הפירות של טבל ושביעית הרי הוא כמותם.

ואם נאמר כן נמצא שהחידוש של הגאון מבריסק ז"ל הוא כמפורט מן הגمرا, דמי' תפוזים של טבל, הוא כמו הפרי עצמו, וא"כ המץ הזה שיצא מפירות של טבל גם הוא אסור באיסור טבל, אך א"א להפריש ממנו תרומה, דLAGBI תרומה אין למי' דין של הפרי, דרך בזיטים וענבים הוא אמרין משקין היוצא מהן כמותן, ולא בשאר פירות.

[וחתני זה דודי ורعي' שלייט"א, כתב ע"ז, דברות בית הלוי (סימן כ"ו, דמ"ג ע"ב בהערה), כתב בתוך דבריו, שטבל וכו' נלמדים מחלב וחמצ וכו'. ע"ש. והוסיףداولם משמע מדבריו דנלםדים גם מתרומה. וכן מצאתו במחנה אפרים (הלכות מאכלות אסורות שם), והוא דעתם מעתה רק זיטים וענבים היינו מליקות, אבל איסורה אכן, וע"כ לאeki אלא בערלה וכלה"כ שביהם כתוב להדייא זיטים וענבים, ובזה תירץ קושית הלח"מ על הרמב"ם, וזהו לכארה דלא כהכסף משנה שכותב דהוי אסמכתה. וכ"כ בספר נזר הקודש בחולין שם שם חזושי הר"ן. ע"ש. ולפ"ז מבואר להדייא כהגרי"ז ז"ל, שנוהג בהם איסור טבל. ומ"מ מהחנן"א מבואר שם שגם נהוג בהם דין תרומה לענין איסורא עכ"פ, וא"כ שפיר דמי להפריש מהן תרומה. עכ"ל.

ועיני' במחנן"א (פ"י הל' כ"ב), ז"ל ול"ג דרבינו סובר דכולהו לפי מתרומה חד מהנק דהינו חלב, וע"כ אפילו שאר משקין, דהא חדש וחלב לאו זיטים וענבים נינהו, והוא דעתם מעתה זיטים וענבים היינו מדין מליקות. והוא דלאuki בזיטים וענבים אלא גבי ערלה וכלאי הכרם ולא באינק, היינו משום דלא כתיב בהו זיטים וענבים. עכ"ל. ונלע"ד לישב בזה דברי מרן ז"ל בכיסף משנה ממה שהרבה לתמונה עליו החזו". ועיין מזה להלן בעה"ו.

עו"כ חתני הנ"ל נר"ו, דברות מתחת יצחק ח"ח (ס"י ק"י), הביא ד' הגרי"ז ז"ל, וכותב שמבארים דעתו שלא מצא להפריש מהמשקים מיניה ובה, משום דבתתרומה בעין פרי. וזה דלא כמ"ש בח"ה שיסוד הדברים בסוגיא בחולין. ובמחנן"ת אין זה סותר, דלעולם היסוד הוא בחולין וככ"ל, ופירושי מפרש דלמה המשקה לא מתעשרה,

דבunning פרי ולייכא, ופרי דתרומה נזכר בחולין שם, ומזה למדו ערלה בגזירה שווה פרי פרי מתרומה.

עו"ב שם שהמנח"י צידד דאפשר לעשר מפרי על משקין. והביא ראייה מירושלמי בתורות שם. וככתב עלייו, דבפנימי רבינו הגרי"ז ז"ל (סימן כ"ב) תמה על מי שסובר דלהגרי"ז אפשר לעשר מהפרי, דבירושלמי (פסחים פ"ב ה"ג), מבואר כלל שא"א להפריש מיניה וביה, א"א להפריש ממנה על מקום אחר. והובא ברש"ש (פסחים לג ע"א). וע"ע בספר מעתקי שמעעה (עמוד קמו). ודוק. עכ"ל. וצ"ל דבריהם, דמלשון הירושלמי שהביאו י"ל דרך ממנה על מקו"א א"א. וסבירא היא אדם על עצמו א"א, גם לאחרים לא יועיל, אבל מפרי אחר עליו למה לא יועיל. וצ"ע בפנים. עו"ב שם, אמנים בمعدני ארץ תרומות (פ"ב ה"א סק"ד), כתוב דל"א אין תקנה לטבל בשאר משקין, כיון שא"א להפריש מהפירוט, דדמי למ"ש התוס' בביברות (י"ג ע"ב), דבunning שיכל להפריש מיניה וביה. אבל ל' יהושע כיון דהוי דרבנן, אתה תרומה דרבנן ומפקיע לטבל דרבנן, וכן הוסיף שם (ד"ה ומ"מ), להוכיח כן מהר"מ פ"ג הט"ז לפי הבנת הארץ שם.

ולכאורה זה שלא כהגרי"ז ז"ל. עו"ב דלפני כן (סוף סק"ג), הביא דעת הרשב"א בברכות (ל"ח), דמשקה חשייב זיעה, משום דליפני מתרומה דרך תירוש וכיחר חשבי. וא"כ בטבל שאין לימוד צ"ל אסור לעולם וא"א להפריש תרומה, דהא התמעטו שאר פירות מתרומה. ואולי אם זה מסברא אין לחלק בין טבל לתרומה, דמשקין הן זיעה בעולם. וזהו כהנת הד"ג שליט"א. אבל לפ"ד הרשב"א דהוי מגזה"כ יש לחלק בין טבל לתרומה וככהנת הגרי"ז ז"ל. עכ"ד.

ואחר מחלוקת רבה הן גם להרשב"א מהני תרומה לשאר משקין, שלא ממעט טבל, רק אמר דNELMED מתרומה, ואם נכון טבל ואין גה"כ נלמדו מתרומה, וכפי שתכתבתי בפנים, בודאי-DDIN טבל נמי כתרומה, דשאר משקין הן זיעה בעולם בלבד תירוש וכיחר. ואין שום סתירה. ומ"ש המעדני ארץ דל"ר יהושע הוי דרבנן, ר"ל דל"ר' אין משקין מתחייבים בתרומה אלא תירוש וכיחר, ולא לפ"י מביכורים שהמשקה כמו הפרי אלא בתירוש וכיחר, דלמד בדעת מינה ואוקי באתריה. וממילא כל החיוב דשר משקין אינו אלא מדרבן, ואי לפ"י טבל מתרומה נמצא דגם אישור טבל בשאר משקין הוא דרבנן. ואתי דרבנן ומפקיע דרבנן. וגם זה הוא כמו"ש בפנים בעה"ו].

ג. ובאמת שכן מדויק בלשון רשי"ז ז"ל שם, דאפשר פירות תרומה שהפרישו אותו וקרואו להם שם תרומה, אם סחוות מהם משקה אין למשקה זהה שם תרומה, דין משקין היוצאים מהם כמותם ולא חלה שם תרומה על המשקין. שהרי רשי"ז ז"ל בד"ה תירוש וכיחר, כתוב, והנק משקין דנהוג בהו תרומה הוא דליפני מביכרים,adam קרא

עליהן שם תרומה קודם שדרכו, נאסרין משקין היוצאיין. אבל שאר משקין דלא כתיבא בהו תרומה, אפילו היא כתיבא בפירות עצמן לא. עכ"ל. וש"מ דבא למדנו בדבריא פירות מלבד זיתים וענבים, אפילו הפרישן לתרומה, אם סחטן והוציא מהן משקה אינו כמותן, ולא נקרא משקה של תרומה.

ובן משמע גם ממה שפירש"י ז"ל שם לעיל מינה בדברי רב אליעזר, בד"ה אף תרומה נמי, שהפרישה בפירות כגון תמרים ותפוחים כיון דתרומה נהוגת בפרי, אע"ג דאיינה נהוגת במשקין שלחן, אלא בתירוש ויצחר בלבד, הנך משקין כיון דمفירות תרומה אותו הרי הן כתרומה וכו'. עכ"ל. וש"מ דרך רב אליעזר הוא אמרין שאין דבר פירות שהופרשו לתרומה המשקין שלחן כמותן, וחלה שם תרומה עליהן, ומהנה נלמד דלר' יהושע המשקין היוצאיין מפירות תרומה אין להם דין תרומה. וכמ"ש לעיל. וא"כ אם ישחט פירות טבל, המשקה שלהם אסור באיסור טבל, וא"א להפריש מהם תרומה.

ועוד דלא שיק חיוב תרומה במשקין של שאר פירות גם לר' אליעזר, וכדמישמע מדברי רש"י ז"ל הנ"ל, דגם בדברי ר"א כתוב אע"ג דאיינה נהוגת במשקין שלהם אלא בתירוש ויצחר בלבד, הנך משקין כיון דمفירות תרומה אותו הרי הן כתרומה. הרי מפורש ומובואר,ograms לר"א רק בסחת פירות תרומה הוא אמר דהמשקה שלחן כמותן, אבל אם סחטן בעודן טבל לא נהוג במשקים דין תרומה כלל ועיקר, אפילו לר"א, וכק"ו לר' יהושע, דличא פלוגתא בזה כלל.

אלא דיש מקום בראש חלק ולומר דכל זה הוא מדין תורה, דהרי ר"א ור' יהושע נחלקו גם בערלה, וס"ל לר' יהושע דאין סופגין את הארבעים אלא בתירוש ויצחר, וערלה אתייא מבקרים ובכורים מתרומה, וש"מ דבדאוריתא פlige. וכן נראה ג"כ מהדרשות וגזרה שוה שהזיכרו וככ"ל. אבל מדרבנן י"לograms לר"א וגם לר"י חל חיוב תרומה מדרבנן על משקין שיוציאין מפירות טבל, ומדחל עליהם חיובא מדרבנן יכול לתקן נמי. ואם נאמר כן נמצאו שאין הכרח לדברי הגראי"ז ז"ל. [ועיין בתוס' ב"ק ק"א ע"א ד"ה ולא], שכתבוograms לר' יהושע יש איסור דרבנן גם בשאר משקין. ע"ש. והובא ברעך "א רפ"ג דעתלה].

אלא דעתך בזה,adam באמת משקין של טבל כמותן מן התורה, דיליף מחלב ופסח וכו', א"כ יש במשקין אלו איסור טבל דאוריתא, ומן התורה א"א לתקן, שלא שייכא בהו תרומה כלל, ואיך יועיל שיפריש תרומה דרבנן להתריר איסור טבל דאוריתא שחל עליהם.

¶. ואחר העיון הרואוי נלע"ד דין הכרח מהסוגיא לשיטת הגאון מבריסק ז"ל, דנראה

לומר שהבריתא דהטבל והחדר וכיו', סוברת שככל החמשה דברים הנזכרים בה שווים הם לעניין המשקין היוצאים מהם להיות כמותן, ואין שום חילוק בין אחד לחברו לזה. וזה מודדק היטב מזה שמנתה את החמשה דברים, וכ כתבה: כולם משקין היוצאים מהן כמותן. והנה תיבת 'כולם' יתירה היא, שהרי מנה את כולם אחת לאחת, וכי שיאמר دمشقין היוצאים מהן כמותן. ובע"כ צ"ל דרוצה לומר דכולם שוין בדיון זה - دمشقין שלחן כמותן. ולפי זה א"א לומר שהחלק מהן נלמד חמץ וחלב ונבלח הנ"ל, וחילק מבכורים.adam נאמר כן, נמצא דאין שוין כלל, דאלה שנלמדו מחלב וחמצן אין לחלק בהם בין פרי לפירות, אלא המשקין של כל הפירות כמותן, דבחלב וחמצן ונבלח שמהן הם נלמדו, אין שום חילוק בזה כלל ועיקר. ואילו החלק שנלמד מבכורים בע"כ צ"ל دمشقין שליהם כמותן הוא רק בזיטים וענבים בלבד, דבכורים נלמדו מתרומה, ובשאר פירות המשקים שלחן זיהה בעלמא היא. (כמ"ש בגמ' דברות לח ע"א). ונמצא דחמת הדברים הנזכרים בבריתא אינם שוים בדיון המשקין היוצאים מהם, ומהבריתא לא משמע כן.

ומ"ש רשי' צ"ל לאפשר ללימוד מהן, החדש והשביעית והטבל והכלאים. איינו בא להחליט מהוין נלמד כל דבר ודבר, רק בא לבדוק את מה שאמרו בגמ', שכן איסור הבא בא מאליו, אך לעולם צרכיהם אנו ללימוד אותם מקום אחד, כדי שלא נחולק בדיניהם. וכוכנות הגمرا פשטטה לפניה, באומרה מה מהן שכן איסור הבא מאליו, ומפרש מה הם הדברים שאיסורם בא מאליו, ומה מיקרי שאיןו איסור הבא מאליו. ור"ל דכיון דהקדש א"א למד מהן, ממילא לא נוכל למד אפי' אחת מהן מהן, ונלמדו כולם מבכורים. ובזה אותו שפיר דברי הבריתא דהשוותה את כל חמשת הדברים הללו, וכ כתבה, כולם משקין היוצאים מהם כמותן, דהינו שהמשקה של זיטים וענבים של חמאת הדברים הנ"ל כמותן, אבל שאר פירות דעתל או שביעית או כל אחד מהן"ל איינו כמותן, דזיהה בעלמא הוא ואין לו דין של אותו הפרי.

ומיד אחר הדחיה דמה מהן שכן איסורן הבא מאליו, אמרו בגמ', גמרין מבכורים. ופירשי' צ"ל, דבכורים אין איסורן בא מאליו, שע"י שelperישן hon קדושים. ומעטה למד זה אכולה קאי, וגם הטבל נלמד מבכורים.

ובגמ' נשאו וננתנו עוד בזה, והסיקו דأتיא מתרומה וחד מהן (חמצן או נבלח), או מבכורים וחד מהן. ושוב הביאו למשנה דתרומות דנהליך בה ר"א ור' יהושע, ואוקי פלוגתייהו بدون מינה וכרי' כהנ"ל.

ונמצא במסקנא דקי"ל קר' יהושע דסביר دون מינה ואוקי באתרה, מה משקין דקדשים בתרומה תירוש וייחר אין מיידי אחרינא לא, ולמד בATORS מתרומה דרך בתירוש וייחר שייכי, ולא בשאר משקין, ולמד ערלה מבכורים.

וזנעם שבודאי לדבי יהושע לא שייכא תרומה במסקין דשאר פירות, מ"מ גם טבל לא שייך במסקין דשאר פירות, דמ"ש בבריתא הטבל והחדר וההקדש וכו' משקין

שלهن כמותן, לא אמרו כן אלא בתירוש ויצחר בלבד, שהרי למסקנה כל אלו נלמדו מתרומה והתרומה לא שייכא בשאר פירות כלל.

ומאהר וגם איסור טבל לא חל במשקה של שאר פירות, א"כ אין חיסרון במה שלא שייכא בהו תרומה, דין כאן איסור מעיקרא. אך מדרבנן חילא תרומה גם על המשקין של שאר פירות, ומהני לעשרן מדרבנן, דין כאן איסור של תורה כלל, שלא חל איסור טבל מן התורה אלא על תירוש ויצחר בלבד, ולא על המשקין של שאר פירות.

ג. ואולם החת"ס בחידושיו לחולין (ק"כ ע"ב) [וכבר הובא בדברי האחרונים], כתוב (ד"ה והנה), דלפום ריהטה דsumeutin טבל ATI מהן, ומסקנה היוצאה מהן כמותן. ובתרומה איינו כמותן, דאoki באתרה כרבי יהושע, וחמיר טבל מתרומה. ודלא כתוס' בקידושין (ל"ח ע"ב) לחד שינוי וכו'. עכ"ל.

וע"ש שהקשה איך אתיא טבל מבנייהו, והוא איכא למפרק, מה להנץ שכן נהגים בין הארץ בין בחו"ל, משא"כ טבל, וכן קשה אכלאים. וע"ש שתירץ בדוחק עפי' הפני בקידושין אחרון לקידושין. ע"ש.

ולפי מ"ש לעיל לק"מ, דבאמת למסקנא לא לפין מהן, וכילו באמת לפרוק מה להנץ שכן נהגים גם בחו"ל משא"כ טבל, ואם היו פורכים כן היה אפשר למדוד הקדש מהן, ודחו את הלימוד بما להנץ שכן איסור הבא מאליו, והה"נ שהיה יכולם לומר מה להנץ שכן נהגים גם בחו"ל, והעיקר שבאמת לא נלמד מהן במסקנא, אלא מתרומה, ותרומה גם היא נהגת רק בארץ ולק"מ.

ועוד שהחת"ס עצמו כתוב דזה דלא כתוס' קידושין (ל"ח ע"א), דהתמס תניא ר"ש בן יוחאי אומר ג' מצות נצטו יישראל בכניתן לארץ, ונוהגות בין הארץ בין בחו"ל, ואמרו שם דה"ה לערלה (שגם היא נהגת בין הארץ בין בחו"ל) בשתיים, (כלומר בב' הוכחות). והתוס' שם (סוף ע"א), הקשו שגם טבל ומעשר ותרומה נילף בק"ו מחדש. ותירצו מה לחדר שאינו בשאללה, וausef' שהטבל ג"כ לא שייך בו שאלה, כיון שאיסרו רק מחמת תרומה לא חמיר מינה. ע"ש. ולזה כיוון החת"ס שכטב דלא כתוס', כי לפי פירושו כאן עולה דחמיר טבל מתרומה. וככ"ל.

ולפי מ"ש אני שפיר, דעתן אחד לטבל ולתרומה ולא חמירי זמ"ז, וכמ"ש התוס' קידושין הנז'.

ג. ולענ"ד יש לדקדק כן מלשון הרמב"ם ז"ל בהלכות מאכלות אסורות (פ"י הל"ב), שכטב שם, ווז"ל: הטבל והחדש וההקדש וספרתי שביעית והכלאים והערלה, משקין היוצאים מפיורתיין אסוריין כמותן, ואין לוקיין עליהם, חזע מיין ושמן של ערלה ויין של כלאי הכרם שלוקין עליהם בדרך שלוקין על היזיתים והענבים שלהם. עכ"ל. והנה כתוב את החמישה דברים של הברייתא, וחיבר אליהם גם את הערלה שהיא משנה ערוכה. ואם בדברי החת"ס ע"ה שהטבל נלמד מחלב ו חמץ ונבלח, וא"כ הם חולקים בדיניהם,

דערלה לכ"ע נלמד מביכורים, כמבואר בסוף הסוגיא בפירוש וככ"ל, ובurreלה בודאי דין איסור על המשקין אלא בתירוש ויצהר בלבד, ומפורש במשנה (פ"י מ"ג) שהובאה בחולין שם. אבל הטבל והשביעית וכו' דינם כחלב וחמצ שבעכל הפירות משקין שלחן כמותן, دمشם נלמדו, ואיך כלל הרמב"ם ז"ל את הערלה וחיברה עם הטבל וחבריו. ועוד דהיה לו להוציא מהם גם את ההקדש, דהקדש אין איסורו בא מאלו ולא נלמד אלא מביכורים וככ"ל.

ולפי מ"ש בעוני דבמסקנא יכולו אותו מבוכרים ותרומה, ATI שפי שכllen יחדא.
והיא הוכחה נכוחה בחסדי ה'.

אלא דברמת קשה בלשון הרמב"ם ז"ל, דבתחלת השווה הערלה והכלאים עם הטבל וההקדש וכו'. ובסוף דבריו הוציאים מכללא, וכתב שהיין והשמן של ערלה, ויין של כלאי הכרם לוקין עליהם, וקצת נראת מזה בטבל ואין, אף על היין והשמן שלהם אינו לוכה. ולפי מ"ש בעוני היה ראוי להיות שבכולם ילקה על יין ושם שלהם, שכולם נלמד מבוכרים ותרומה. ואולם גם לפי שיטת החת"ס לא הונח לנו בדברי הרמב"ם הללו, זה הוא נקט גם יין של כלאי הכרם, וכלאי הכרם הוא בכלל בברייתא הנ"ל, שכותבה הטבל וההקדש והכלאים. ורש"י ז"ל בד"ה שכן איסור הבא מאלו, כתוב, ותינה למילך מניינו טבל וכו' וכלאי הכרם וכו'. והרמב"ם כלל אותו עם ערלה. ובע"כ צ"ל דבכל המשקים של הטבל וההקדש וכו' כולן אין המשקה כמו הפרי ללקות עליון, מלבד תירוש ויצהר. אבל שאר פירות המשקה שלהם אינו אסור אלא מדרבנן. ואע"ג דיליף להו מחלב וחמצ מ"מ אינו לימוד גמור. וכ"ג גם מדברי מרן ז"ל בכסף משנה שכותב שם, ואע"ג דיליף להו מקרא משמע לרביבנו דאסמכתא בעלמא וכו'. ע"ש. וצ"ע בדברי הרדב"ז ז"ל שם. וס"ס קשה דבין ושם הוא דאוריתא בכל הדברים, וממאי לאeki אלא על ערלה וכלאי הכרם.

וחגלו ז' דמה שכותב דין תירוש ויצהר דליך עליון רק לגבי ערלה וכלאי הכרם, י"ל דלאו דוקא, אלא בכל האיסורים הנזכרים שם שווים בדיין זה תירוש ויצהר לוקים עליהם, ובשאר משקין לא לוקים, ואע"ג דזה דוחק, מ"מ נלע"ד שכן עיקר.

ובע"ג מדברי מרן ז"ל בכסף משנה שם, שכותב בסוף דבריו אין סופגין את הרביעים משום ערלה אלא על היוצאה מן הזיתים ומן הענבים, וזה לאין דמאי שנא.
עכ"ל.

ואם כנים דברינו אלה עולה דגם איסור טבל אינו חל מן התורה על המשקים של הפירות אלא בענבים וזיתים בלבד, ודינו כמו תרומה ממש. וא"כ במי שلتפוחים ותמרים ורמונים וכו', לא שייך בו תרומה, אך גם איסור טבל לא חל עליון, ומן התורה מותר לשתו בלי הפרשת תרו"ם, ומדרבנן הוא דחייבוהו, ומפריש ממנו, ומותר גמור הוא.

ומאן הגרי"ז ז"ל בודאי דלמד כהחת"ס הנ"ל, בטבל נלמד מחלב וחמצ ונבלת עוף

טהו, דבכולחו אין חילוק בין תירוש וכיחර לשאר משקין, וע"כ גם טבל נמי דיןנו כמו חלב וחמצ, וחיל איסור טבל גם על משקים של שאר פירות ונאסריהם משום טבל, ולעתם א"א דהא תרומה לא חלה על משקין של פירות, מלבד תירוש וכיחර. אבל מהרמ"ס נראה בבירור דלא ס"ל בשיטה זו, אלא כמו שכתבתתי להוכחה בדבריו, ולענ"ד היא הוכחה ברורה.

וחטעת חילוק שבין משקין של ענבים וזיתים, לבין משקין של שאר פירות, מפורש במסכת ברכות (ל"ח ע"א), דמשקה דשאר פירות אינו אלא זעה בעלמא, דאמרו שם, האי דובשא דתמרי מברכין עליה שהכל נהיה בדברו, מ"ט זעה בעלמא הו, כמוון כהאי תנא, דבש תמרים ויין תפוחים וכו', ר"א מחיב קרן וחומש ורבי יהושע פוטר. ופירש"י ז"ל דר"י פוטר משום שהוא זעה בעלמא, ואין שם תרומה חל עליו, ואין לך פרי הניתן למשקה אלא זיתים וענבים בלבד.

ג. וראיתי למ"ר במשנת יעקב בהלכות מאכלות אסורות (פ"י ה"ב אות ד') שהביא דברי החכם צבי (סימן כ'), שדן ביני'ש הנעשה מחמצ גמור, אם הוא אסור מן התורה או מדרבנן, ומסיק דرك לעניין ברכה קרי ליה זעה בעלמא, דבטיל מיניה שם פרי, אבל איינו פירשא בעלמא, ולכל מילתי קמייתא קאי, ואין חילוק בין הפרי למשקה היוצא ממנו, ושאני ערלה ותרומה דגלי קרא. ויש להעיר דעתה מדברי החכם צבי, דلومד בדברי הרמ"ס ז"ל הנז', דרכך לעניין תרומה וערלה הוא דלמודו שלא חלים על שאר משקים, אבל בטבל ושאר דיןיהם, דין המשקה כמו הפרי שלו גם בשאר פירות, ולא רק בזיתים וענבים. וצ"ע דפשט הגمرا בחולין הנז' הו, דכלל הדיינים נמי איין למשקה דין כמו הפרי אלא בזיתים וענבים. וכ"ג מהרמ"ס, ובפרט מדברי מרן הכסף משנה הנ"ל. וצ"ל דההכם צבי למד כפשו של החת"ס. אך עדיין קשה למה הוציא רק תרומה וערלה, והרי גם בכורים נלמדו מתרומה, והיה לו להוסיף גם הקדש לפחות וככ"ל. וצ"ע.

עו"ב במשנת יעקב דהפני' בקונטרס אחרון בקידושין (ל"ו), בעניין חדש, הקשה על החכם צבי, דהא בתרומה לא כתוב פרי, ועיקר הלימוד דבכורים וערלה הוא מתרומה, אלמא דלאו בלשון פרי תלייא מילתא.

ויש לישב, דהרי מתחילה למדו תרומה מבכורים, ואח"כ חזרו ולמדו בכורים מתרומה, כמבואר בגמ' (דף ק"ב סוף ע"א), וגבוי בכורים כתוב פרי, "ולקחת מראשית פרי האדמה", וגם ערלה נלמדה בגיןה שהוא פרי מבכורים, ומאחר ויסוד הכל הוא בכורים, ושם כתוב פרי, א"כ שמייך למימר דזזה למדדו דזיעת פרי נפקא מכל פרי ובטל מינה שם פרי. ואולי כוונת הפנ"י ע"ה לומר, דכיוון דבכורים בלבד היינו אומרים כלל הפירות המשקים שלהם מהם, ולא למדנו שגם בכורים רק ענבים וזיתים ולא שאר פירות אלא מתרומה, ובתרומה לא כתוב פרי. ועדין יש מקום לדיוון בזזה.

עוד הביא לדברי התוס' והרא"ש בברכות שם (ל"ט ע"א), שהקשו ממי סילקא, דהוא כסילקא, לבך עליו בורא פרי האדמה. וחילקו דשאני משקה דין לו טעם הפרי [התוס' שם בד"ה מיא דסילקא, מברכין בפה"א אע"ג שאין בה אלא מים וטעם הירקות, ואע"ג דברי לעיל דמי פירות זיהה בעלמא הוא, יש חלק. עכ"ל.] וכותב הרב נר"ו, ואפשר שאם בישל הפרי ונכנס טעם הפירות במים, שמברך עליהם בורא פרי העץ. [ועודין יש מקום לדוןداول ריק בדבר שרגילים לבשלו במים כמו סילקא הוא שمبرך על המים כמו הירק עצמו. ובפרט לפי מ"ש הרשב"א ז"ל שם. ועוד חזון למועד בע"ה].

עוד הביא להרשב"א ז"ל שם (ל"ח ע"א), שכותב דמה שלמדו מתרומה דמי פירות זיהה בעלמא, הטעם דכוון שלא חל שם תרומה על סחיתות פירות חמוץ מיין ושמן, ש"מ שלא חשיב משקה אלא זיהה בעלמא,ומי סילקא כיון שרוב אכילתן ע"י שילקה ע"כ הוא כמוותן. משא"כ באלו שדרך לאוכLEN בעיניהם, אין מימיהן בינם.

ובראש יוסף הקשה עליו, דמה בכך שדרכו בשילקה, ס"ס זה לא גוף פרי, והו זיהה בעלמא.

ומז"ר נר"ו כתב שם לפреш, דהרשב"א ז"ל ס"ל כשיטת החכם צבי, דמ"ש זיהה בעלמא ר"ל דבטיל שם פרי מיניה רק לענין ברכה, אבל לא הו פרישה בעלמא, וס"ל להרשב"א דכל שהפירות עומדים לזה ודרכם בכך יש שם של פרי עליהם אפילו בשילן וסחטן. ואילו הרב ראש יוסף סובר כהפנ"י דהו פרישה בעלמא, וע"כ הקשה על הרשב"א ז"ל. אבל לפפי שיטת החכ"צ לך"מ. וע"ש שמשיב קושית הפנ"י עפ"י הסוגיא דחולין (ק"כ ע"ב) שתרומה נלמדת מבוקאים, ובבכורים כתוב פרי. ולק"מ.

עוז"ב מ"ר נר"ו שם (פרק י' מהמ"א ה"כ"ב אות ה'), דרש"י בברכות (ל"ח ע"א), כתב דר' יהושע פוטר בדבש תמרים ויין תפוחים משום הדוי זיהה בעלמא ולא חל שם תרומה עליה. והרשב"א ז"ל שם כתב דכוון שלא חל שם תרומה על סחיתת הפירות, בלבד מיין ושמן, ש"מ שלא חשיבי משקים אלא זיהה בעלמא. וכותב הרב נר"ו גם כשבבר הפריש תרומה מהפירות עצמן, ואח"כ סחט הפירות של תרומה, פקע מהם שם תרומה, דמשקין לאו בני חלות תרומה הן. וע"ש שכותב דיש לזה סיווע מהתוס' בערכין (י"א ע"א) ד"ה מנין.

ח. ובאות זו שם כתב, דלפי זה יש ראה מרשי"י והרשב"א ז"ל לשיטת הגרי"ז ז"ל מבריסק, דס"ל שלא חל שם תרומה על משקין, זיהה בעלמא הן, וא"א לעשר שום משקין של פירות רק צריך לעשר גוף פרי, ולכארה הוא מבואר ברש"י והרשב"א ז"ל הנ"ל.

ושוב כתב דברמת אין ראה מכאן, דיל' דהם מדברים מצד דין תורה, דבזה ס"ל לרבי יהושע שלא חל שם תרומה על משקין, ואפילו הפרישן בפירות ואח"כ סחטן פקע מהן שם תרומה, אבל מאחר דמדובר אסור לזר לשנות משקין של פירות, וראה

הרמב"ם פ"י א מתרומות ה"ב, שכותב: וזה שאכל דבר תמרים ויין תפוחים וכיוצא"ב בשגגה אינו חייב לשלם, ואם אכל בمزיד מכין אותו מכת מרודת. הרי דהמשקין אסורין מדרבנן, ושפיר "יל דמדרben גם חל שם תרומה על משקין (להפריש משקה על משקה). וכ"כ בחזון איש מעשרות (סימן ז'). ע"ש.

זה נאה זה טוב לישב הסוגיא דברכות, אבל עדין לא מישב הסוגיא דחולין (ק"כ ע"ב) הנ"ל,adam נפרש כהחותם סופר שהזכרנו לעיל, דין הטבל והשביעית וכו' נלמד מהנהך שהם חמץ וחלב ונבליה, ורק הקדש הוא שנלמד מתרומה ובכורים, נמצא Dai'sor טבל חל על המשקין של כל הפירות מן התורה, שבאותם שלושת הדברים אין נ"מ כלל בין זיתים וענבים ובין שאר פירות, לשם لماذا מהפסק שכתוב "נפש" לרבות את השותה שדינוأكل. וא"כ טבל שנלמד מהם חל על המשקין של כל הפירות מן התורה, והו"ל טבליים דאוריתא, וא"כ גם אם נימא שהתרומה חלה על המשקה של שאר פירות מדרבנן, מ"מ לאathi דרבנן ומתייר טבל דאוריתא.

אבל לפיה שפירשתי לעיל, לאחר שאמרו מה להנק שכן איסור הבא מאליו, ואמרו גמرين מבכורים, וקיים על כל הנזכרים בברייתא, גם אטבל ושביעית וחדש וכו', כולל דין אחד להם ונולדמים מקומם א', וכשה"א ללימוד אחד מהם מהנק, כולם לא נולדמים מהם, ועל כולם קאמר אלא גמرين מבכורים, וכמ"ש לעיל. ולק"מ.

ומייחו "יל דאפשרו לשיטת החת"ס הנז', יש מקום לומר דכל אלה שנזכרו בבריתא, הטבל והחדר וכו', שאמרו בכלל משקין היוצאים מהם כמותן. אין זה דין תורה, אלא מדרבנן קאמר. וכמו שכתב מרן הכסף משנה בהלכות מאכלות אסורות (פ"י ה"כ"ב) שכל הלימודים הנז' שם אינם אלא אסמכתא בעלים. וא"כ מן התורה אין איסור טבל אלא רק מדרבנן, ומדרבנן חל ג"כ חיוב תרומה, ואתה התקין שהוא הפרשת תרומה מדרבנן ובטל לאיסור טבל דרבנן.

[**זבאותיות** שאחרי זה (במשני' שם) הביא המחלוקת דהרב כפתור ופרחה והרב"ז ז"ל בתשו' ח"א (סימן תשס"ג), בקני סוכר, אי חייבים בתרו"ם ואם אפשר לעשר סוכר].

[ההמשך יבוא בגליוון הבא בס"ד]

הרבי שניאור ז. רוזה שליט"א
רב איזורי ב.מ.א. גוזר וו"ר המכון

פרק ז'

[מתוך כת"י של ספר "תולעת שני" – דיני תולעים]

דיני חרקים בתערובת, פסולות חרקים והזואן מן הטעמה

א. גם ששאר איסורים שנפלו לתערובת של היתר, כל שיש שם של היתר כנגד האיסור, כל התערובת מותרת. מכל מקום חרק, כגון נמלת שנפלת לתערובת, אינה בטילה, אף אם יש בתערובת כמהות של אלף וחומר של היתר נגדה. וטעם הדבר, כיון שלנמלת יש דין "בריה" שאינה בטילה אפילו באلف¹.

ב. דין זה שבריה אינה בטילה אפילו באلف, אינו אלא מדרבן, אולם מן התורה אף בריה בטילה כדי שאר איסורים. ולכן, במקרים שיש ספק אם החרק דין כבריה, דיןנו ככל ספק דרבנן דАЗולין לקובלא².

1. עי' שו"ע יו"ד סי' צ"ח ואילך, לעניין ביטול שאר איסורים. אולם לעניין בריה שניינו במס' חולין דף צ"ו ע"ב, שבריה שאני, ואם מכירה בנותן טעם [בדברים שנותנים טעם לשבח כגוןجيد הנשה ודג טמא], ואם לאו הכל אסור. וזה זה הוא דרבנן, דמדאוריתא גם בריה בטילה ברוב, וכפוי שיבור באסיף הבא. וכן פסק להלכה רבינו הרמב"ם בהל' מאכלות אסורות פט"ז הל"ו. וכן פסק מרן השולחן ערוך יו"ד סי' קי' טענ' א'. ושרצים דין בריה יש להם, וכן שפסק הרמב"ם בהל' מאכ"א פ"ב ה"כ"א, ובשו"ע ביו"ד שם. ואמנם יש לדעת שע"פ כלל הביטול היכא שננתערב מין במינו שיק ביטול כיון שאינו מכירו, אמןש היכא שהוא באינו מינו והאיסור נשאר שלם בפניע ולא נימוחה כלל בתערובת, אין כאן ביטול, כיון שאין כאן תנערובת. ועי' לקמן סעיף יי'. ו לעניין שרך שדיינו כבריה אין חילוק אם הוא או מת, וכך שנהarah בדור מצל המקומות שהוזכר בהם דין בריה, וכן הוא להדיא בהגאה"מ על הרמב"ם פט"ז מהל' מאכ"א אותן ב.

2. הנה מדין תורה כיון שכותוב "אחרי רבים להטות" لكن אם יש רוב היתר נגד האיסור מתבטל. וזה אף בדבר חשוב או ראוי להתקבץ ואף בריה. וכ"כ רשי"י במס' חולין שם בד"ה לא יועילו. ועי' רשי"י עמ"ס גיטין דין"ד ע"ב. והטעם שהחמיירו חכמים בדיון בריה שאינו בטיל יבואר לקמן בסעיף הבא. ואמנם הפר"ח סי' ק ס"ק ג, כתב בשם המהרי"ל להוכחה מדעת רבותינו בעלי התוספות עמ"ס בבא מציען ד"ז ע"ב בד"ה קפץ, שהוא שחתוט' לעניין דבר שבמנין כתוב שהוא מדרבן ולענין בריה נזקק לתמי' אחר ולא כתוב שמדובר מוכח שדין זה מהתורה. אולם אין כן דעת שאר הראשונים, וכי' להדיא ברשב"א ובריטב"א בראש"ו וברין על הסוגיא בחולין שם, שכדין זה אינו אלא מדרבן. וכ"כ פסק הלכה הט"ז על השווי"ע בס"ק ס"ק א. וכ"כ הפר"ח הנ"ל להלכה ועוד. והנה אם דין בריה אינו אלא מדרבן יש להקל בספק, כדי כל ספק דרבנן שהוא לקובלא. וכ"כ להדיא הר"ן בסוף גיד הנשה בד"ה גרשינו וזיל: "ומדלענין מלכות ספיקא, לעניין שתאסור תנערובתה אפילו נקטין

ג. הטעם שהחמירו חכמים בבריה, הוא כיוון שמצינו שהחיבת תורה מלכות על האוכל נמלת שלימה, אף שאין בה כזיה, ומכאן שהחשיבה תורה בריה שלימה, ועל כן אינה בטילה לעולם.³

לפוקא, דבריה לא בטלת דרבנן הוא, ובספקה דרבנן נקטינו לкопלא". עכ"ל. וכ"פ רבניו הט"ז על השווי"ע סי' ק' סי' ק. וא"פ הרב חכ"א כלל נג סע"י ב. וכ"כ לגבי חתיכת הרואיה להתכבד רבינו הרמ"א בס' קא סע"י א' שאזילין בספיקה לкопלא, ובאייר שם הש"ך בס' ק ב והט"ז בס' ק ב' שהיינו משוםiscal דין זה שאינם בטלים ברוב זה דרבנן. ואמנם כל זה שאנו נוקטים לкопלא, הילינו היכא שיש ספק אם זה בריה או אם זה חח"ל, אולם אם זה וודאי בריה וודאי חח"ל, בכ"ג אין ספיקא לкопלא, אלא דנים לחומרא, וכ"כ הש"ץ והט"ז שם. וכוכנותם מעין מה שמצינו בס"ו פ' אלו טרייפות על תולעת שפירשה מקצתה מן הפרי התלוש, או שייצאה לאור העולם ולא שרצה, בכ"ג אזילין לחומרא. וכ"כ הר"ו בס"ו פ' אלו טרייפות בסוד"ה בעי רב יוסף, וכן נפסק לחומרא ברמב"ם בהלי מאכ"א פ"ב הט"ו, וכן נפסק בשו"ע סי' פד סע"י ד. אולם בכוגן בריה ש叙述ך שאין הנשמה תלוי בו, שהגמ' בנזיר נ"יא ע"ב נשארה בספק, ע"ז כתוב הר"ז הנז' בס"ו פ' גיד הנשאה אזילין לкопלא. ועתה ראויתי לרבי יוסף חיים בספריו שווית' ר' פעלים יו"ד ח"ד ס"ח ב"ד ה' גם מה שכתב, דהחכם השואל רצה להקל בשתי קפה של גוי העשו ממים שיש שם תולעים, כיון שיש צד לומר שני מינו התולעים מלחמת הבישול, וממילא יש כאן ספק, ודין דבריה הוא דרבנן ואזילין לкопלא. והשיג על זה הרב פעלים, שזה תמורה, כיון שחכמים עשו דין זה דבריה כדי איסור תורה ולא אזילין בזה לкопלא, אלא נקטינו לחומרא. ורק אם יש ספק אם זה בריה או לא, בזה אזילין לкопלא, אולם אם זה וודאי בריה רק שיש ספק מצד אחר, כגון ספק אם נמושה, יש זה דין איסור תורה, ואזילין לחומרא. וזה ברור ופשוט. עכ"ד. ויש להבין את דב"ק, שהרי בכל הספיקות שהחומרנו בעניין תולעים איינו משום שרבען שעשוו בשל תורה, אלא משום שיש כאן ספק איסור, וספק איסור בשל תורה לחומרא, וכיון שהלכנו לחומרא שדיינו כשרץ, لكن הוא אסור, וכדין כל ספיקא דאוריתא. אלא שלכאורה מדברי הרשב"א שהביאו מרן השו"ע להלכה בס"י פ"ד סע"י ט, נראה כדב"ק, שם שנינו לעניין פירות שדרכים להטלין, אם עבר ובלם אם איינו יכול לבדוק, מותר באכילה. וambilar ברשב"א שהטעם משום ספק ספיקא, ספק שהוא ריח, ואם היה שמא נמוחה ומתבטל, שככל בריה מוחיה מותבטלת. עכ"ד. אולם אם היה וודאי תולעת, אלא שיש ספק אם נמושה, הביא הש"ץ בשם האועיה שאין להקל באיסור תורה מוגדעת תורה וודאי מוגדר התערובת, וכל הספק הוא שמא נשאר בריה או שה叙述ך, וכל הספק הוא בדיון דרבנן, ומדוע לא נאמר ספיקא לкопלא. אלא מוכרכ שכיון שיש רק ספק אחד אנו מחמירים בזה, ע"ג שמעייק דין תורה זה בטל, ע"כ בדברי הרב פעלים. ורק אם יש ספק אם זה בריה בכ"ג אזילין לкопלא. ועי' בערך השולחן סי' ק' סע"י ד שכתב: "דכל שיש ספק הולcin לкопלא ואין חילוק בין ספק העצם לספיקא דעתית". עכ"ד. ויש עוד להתיישב בזה.

הנה כפי שבירנו בהערה הקודמת עיקר דין בריה הוא דרבנן, והנה מד' הר"ז הנז'³ בהערה הקודמת, וכן הוא בריטב"א בחולין ד' צ"ט ע"ב ב"ד ה' וליבטול ברובא, מבואר שהטעם שהחמירו חכמים, הוא כיון שמצינו שאף התורה החמירה למלך על נמלת, ע"ג שאין בה כזיה, ולכן גם חכמים החמירו בזה, אולם היכא שהקלנו לעניין מלכות, כגון שנתרסקابر שמא הנשמה תלוי בו, שהוא בספק, לכן לעניין ביטול הררי זה בטל, ואין לו דין בריה. ככלומר כפי שמתבאר מהראשונים, כל שלוקין עליו אנו רואים שחשיבותו, וכיון שהוא חשוב איננו בטל. והנה כתע עלה בלבבי הספק, דהיינו

ד. יש אומרים שבריה בטילה אם יש תתק"ס [960] היתר כנגדה. ויש מי שאומר שם יש אלף ומאתים היתר כנגדה היא בטילה. אולם להלכה בריה אינה בטילה לעולם אף אם יש שיעור של היתר גדול ככל שהיא כנגדה.⁴

ה. שלשה תנאים אמרו חכמים שצרכך כדי שהיא עליו שם של בריה. האחד, שהיא דבר שהיה בו חיות. ותנאי זה בא להוציא פרי אחד אף שהוא שלם שאין עליו דין בריה.⁵

ו. תנאי נוסף אמרו חכמים, והוא שהיא דבר שאסור מתחילה ברייתו, להוציא עופ טהור שנחנבל שאינו אסור מתחילה ברייתו. ויש שרצוי להתר על סמך זה אה התולעים שהרצוי בתליש, שכןון שאינם אסורים עד שיפרשו אין עליהם דין בריה, אולם להלכה קייל שאף תולעים שהרצוי בתליש דין בריה יש עליהם.⁶

כל זה יתכן יש חרקים שלמים שאמנם אסורים, אולם לא יהיה עליהם דין בריה, וכגון האשנינו בגמי חולין סי' ע"ב לענין תולעים שהרצוי בתלוש אולם פירשו לאoir ולא שרצוי בארץ, או שפרשו רק על גבי הפרי או על הגרעין או מפרי לפרי, בכל זה נשארה הגמי בספק, וכיון שזה ספק בדיון תורה, קייל לחומרא, ואסורים החרקיים האל. וכי"פ רבני הרמב"ם בהיל מאכ"א פ"ב הט"ז, וכי"פ בשו"ע סי' פ"ד סע"ד. ועי' בהגות הרמ"א שם, וכן בכרו"פ, שביאו שהספק רק דרבנן אולם מדאוריתא שריא. ועי' בחז"א י"ד א' ד"ה הפמ"ג, שכתב שהספק הוא בדאוריתא, וכיון שאסרו הוא מן התורה אסור. אולם לכור"ע ע"ג שאסור מ"מ אין לוקין על שרצים אלו, וכן שסייעים הרמב"ם שם "כל אלו אסוריין מספק, ואין לוקין עליהם". וא"כ לפ"ז דאמרן דין בריה תלוי בחיקוב מלכות, א"כ בכח"ג שאין לוקים עליהם א"כ לא יהיה להם דין בריה. וצ"ע.

הנה בפי הריש"ש עמ"ס תרומות פ"י מ"ח, כתב שבריה בטילה בקרוב לאף, והיינו בתתק"ס, וכן כתב הרשב"א בתורה"ב בית ד שער א. וכי"ז ע"פ המבואר בירושלמי. ועי' ברשב"א בחידושיו עמ"ס חולין דף צ"ז ע"ב בד"ה אל' הב"ע, שכתב בשם הראב"ד שבריה בטלה באף ומאתים. [ועי' בחרה שם בהזאת המרכז לחינוך תורני בזכרון יעקב]. והב"ד בביואר הגרא"ע על השו"ע סי' ק' אות ב. ובଉורה"ש סי' ק סע"ג. אלא שלhalbנה כבר פסק מרן בשו"ע בס"ק סע' א, שבריה אינה בטילה כלל. אלא שאפשר לצרף דיעות אלו במקום הספק, וכי"פ נתבאר בשו"ת ר' רב פעלים ח"ד יו"ד סי' ח בד"ה גם מה. ועיי"ש.

כללים אלו נלמדים מסוגיות הש"ס במס' מכות במשנה ורש פרק שלישי, ובגמי שם דף יז ע"ב. ובגמי בחולין דצ"ו ע"ב ובדף ק ע"א. וביאר היטיב רבני הר"ץ בס"פ גיד הנשה בד"ה גרסוי בגמי, את כל התנאים. ובתוס' עמ"ס מכות דף יז ע"א בד"ה ורבנן, פליג וס"ל שאיני' חיota, שא"כ ג"ה אין בו חיota, וס"ל שהכל הוא אם יחלק אם שמנו עליו או לא. ומרן בשו"ע בס"ק סע' א, הביא את כל התנאים יחד. כך שאם חסר אחד מן התנאים אין עליו שם בריה. ועי' בביואר הגרא"ע אות ו. ועי' لكمן הערת 7 שהתנאי של שלם הוא אף אם יחלק ונשאר שם עליו. עי"ש.

תנאי זה נזכר במקורות הנז' בהערה הקודמת. והנה ע"פ תנאי זה רצה להתר בספר כרתי ופלתי סי' ק' ס"ק ד, את התולעים שגדלו בתליש, וכיון שאינם אסורים מתחילה ברייתם אין להם דין בריה. אלא שסייעים שם"מ ח"ו להקל בזוה. וכי"כ חדש זה בשו"ת טוט"ד תליתאה ח"א סי' ק"ס. אלא שכבר דחו האחרונים טעם זה, ועי'

ז. תנאי שלישי אמרו חכמים, שעל מנת שהיה לו דין בריה צריך שהיה דבר שלם. ולכן בריה שתפקידה, או שנחתך ממנה אפילוابر אחד, ואפילו שאין הנשמה תלואה בו, אין לו דין בריה, ובטל בהיתר כדין שאר איסורים.⁷

ח. יש אמרים שתולעים קטנים מאד, אין חשיבות שהיה עלייה דין בריה. אולם אין הילכה כן, אלא גם לתולעים אלו יש דין בריה, כיוון שסוף סוף אם אכן תולעת כזו לוקה עליה, וא"כ היא חשובה, ושם בראיה עליה.⁸

[המשך הפרק יפורסם אי"ה בגיליון הבא]

בחוות דעת סי' ק ס"ק ה, שדחה, והוכית שהם נקרים אסורים מתחילה בראיותם. וכן דחה דבריהם ממן הרחיד"א, צ"ל בשינוי ברכה סי' ק אות ד. וכן דחה דבריהם בשווית רב פעלים יוד' ח"ד סי' ח בד"ה ודע לכאורה, והביא שם את הרוב תפארת אדם, והרב גינט ורדים, ובשוית חקרי לב יוד' א, סי' ס"ג, שדחו את דבריהם לחילוטין. וכן העלה להילכה ממן הראש"ל שליט"א בשווית ייחודה דעת ח"ו סי' מו בערעה שם. ועו"ע למוייר הג"ר שמ"ע שליט"א בשווית שמע שלמה ח"א יוד' סי' א' אות ה', שהעליה שעיקר הטעם שນחיםבים בראיה הם בדברי השווי'ב הנז', ועי'ש.

תנאי זה נתבאר מקורו לעיל בהערה 5, ותנאי זה נפסק בשוו"ע סי' ק ס"ק א. ומברא שט"ז שם בס"ק ב, שלא תאמר שאם נשאר samo עליו עיין שאינו שלם שהיה לו דין בראיה עיי' תוס' עמ"ס מכות דף יז ע"א). קמ"ל שצרכך דזוקא שהיה שלם. וכן כתוב הש"ך בס"ק ו, שאפי' נחתק אבר שאין הנשמה תלואה בו ג"כ אין לו דין בראיה, וכ"ז מתברר מדברי הר"ן בשוו"פ גיד הנשא הנז' לעיל. וכן הוא בביבאו הגר"א בס"קאות יא. וממן בשווי'ע חוזר על הדברים גם בסימן קא סע'י ו. והנה מכל זה שמרן לא חילק בין סוגים השרצים, ובכלום ס"ל שצרכך שהיה שלם, מוכח לכאורה שלא כדעת הש"ך שכטב לחדר בס"י ק"ד סי' ק' ג' ששמונה שרצים שדיםם שאסורים בראיה, לוקין על אכילתן בראיה. והם נחסים בראיה בראיה אעיג' שאינם שלימים. ועי'ש בט"ז שחלק ע"ז. ובנו"כ על השווי'ע שם.

עי' בספר עורך השולחן סי' ק סע'י טז שכטב בשם ספר משכנות יעקב סי' לא, שתולעים קטנות כמו המילbin הקטנים, שמחמת עוצם קטנותם נאבד ממשן, אין להם דין בראיה, כיון שהם אין חשיבות בפנ"ע. עכ"ז. והנה אה"נ לעניין הח"ל ודבר חשוב, שאינם בטלים עקב חשיבותן, ספר מסתרבים דבריון, כיון שהכל תלוי בחשיבות. ואולי לפיה מה שכטב בספר ראש יוסף עמ"ס חולין דף צ"ו ע"ב, שוגם בראיה אינה בטילה כדין הח"ל, שזה מושם חשיבות, יש מקום לדבריו. אולם לפי מה שאנו נוקטים כדעת הראשונים שבריה אינה בטילה כיון שלוקים עליה, ומכך נובע חשיבותה הבריה (עי' לעיל הערה 3), א"כ גם תולעים קטנות מאד, כל שנראים לעין, וכਮבוואר לעיל בפרק שני סי' ג, אם אכן לוקה עליהם, וא"כ מבחינה זו הן נחסים, וממילא דין בראיה עליהם. וכן דחה דבריהם בעל העrhoה"ש שם, עי'יש.

הרה"ג רבי אליהו לוי שליט"א
ראש בה"מ לדיןנים יד הרב נסים
ור"מ כניסה יצחקל ומנוחת אליהו

חיזב תרז"ט בעציצים שונים

[המשך מהගליון הקודם]

זהנה איתא בגמרא בשבת (דף צה, ב): אמר רבא חמש מודות בכל' חרס, ניקב במוציא משקה, טהור מלטמא גיסטרא, וудין כל' הוא להכשיר בו מי חטא. ניקב בכונס משקה, טהור מלקדש בו חטא, וудין כל' הוא להכשיר בו זרעים. ניקב בשורש קטן, טהור מלהכשיר בו זרעים, וудין כל' הוא לקבל בו זיתים. ניקב כמושcia זיתים, טהור מלקלב בו זיתים, וудין כל' הוא לקבל בו רימוניים. ניקב כמושcia רימוניים, טהור מכלום. ואם מוקף צמיד פtile, עד שיפחת רבו. ע"ב.

פירוש הגمرا: חמץ דינים בכל' חרס, אם היה שבר כל' שאפשר להשתמש בו, והוא קיבל טומאה, איןנו נטהר בכך. ניקב כמושcia משקה, אין בו תורה גיסטרא, כל' הוא ומתקבל טומאה, וכל' הוא לקבל בו מי חטא. ניקב בכונס משקה, בטל מתורת כל' לקדש בו מי חטא, וудין הוא נחשב ככל', אם היו בתוך הכל' זרעים ונטמאו, אין זרעים אלה נחשבים כמחובר ולא מקבלין טומאה, ואם הוכשרו לקבל טומאה, הרי הם טמאים, דכתולשו הם. וככתב רש"י שם בד"ה וудין וכו', הזרעים בתוכן דכתולשיין הם דאפילו לרבען, שאין נקב זה ראוי להריה לחלהות הקרקע. ניקב כל' חרס כשורש קטן, הרי הוא נחשב כמחובר שיונק מנקב זה מהקרקע, והוא טהור מלהכשיר בו זרעים, ואין זרעים אלו מקבלין טומאה, וудין הוא ראוי לקבל זיתים. והוא שייעור לטומאה בכל' חרס. ניקב כמושcia זיתים טהור מקבלת טומאה של כל' חרס, אבל עדיין ראוי הוא לקבל רימוניים. ואם ייחדו הכל' טמא נתהר, כמושcia רימוניים, אין עליו תורה כל', ואינו מקבל טומאה. ואם היה הכל' חרס את האוכלין, ואם היה הכל' מוקף צמיד פtile ובתוכו אוכלין, מציל הכל' חרס את האוכלין, ואין מקבלין טומאה באוהל המת עד שיפתח ברובו, אז כל' אשר בתוכו יטמא.

נראה מדברי הגمرا שאין כל' חרס מתבטל מדין מחובר אלא אם כן ניקב פחות משורש קטן, וכמו שכותב רש"י שאין זה נקב ראוי להריה לחלהות הקרקע.
וכן פסק הרמב"ם הלכות כלים (פרק ה"ב).

ולכואז קשה, לרשותי שאומר שספקינה של חרס אינה צריכה לניקב, ואיןנו נקוב בנקב דמי, והרי הגمرا אומרת שכל' חרס שניקב פחות משורש קטן הרי הוא כתולש, ואיןו נחשב כמחובר אלא אם ניקב כשורש קטן. כבר עמדו על זה

התוספות שם בד"ה טהור מלהכשיר זרים. ואלו דבריהם: משמע דכי חרס בעי נקייה, ודלא כפירוש הקונטרא בפ"ק דגיטין (דף זב), שפירש דספינה של חרס دقיון שהיא של עפר חשובהenkoba ועת לкратר. ע"ב.

ונראה לי להסביר את רשי', שיש לחלק בין ספינה שהיא גדולה ורחבה, שהיא מחרס, ולא בעי נקייה, לבין עציץ שהוא קטן, ובו נקייה כשורש קטן כדי שיחשב כמחובר. ספינה של חרס שהיא גדולה, הינה מסיימת לזרעה, ועל"פ שאינה נקבוה, כנקובה דמי. לא כן עציץ, שהוא קטן, צריך נקב כשורש קטן כדי לינק.

וזו אפשר לומר שספינה מתחלחת מחמת המים ויונקת, מה שאין כן כל חרס שצריך להיות בו נקב כשורש קטן כדי לינק, והוא כדי לחיב בתרכזה ומעור מדורייתא, אבל מדרבנן חייב אפילו בעצי שולחן שאינו נקוב, וכמבעור בגمرا בברכות (מצב), אצל טבל ומעור ראשון וכו' אין מזמןין עליו. טבל פשיטה, לא צריכה בטבל בטול מדרבנן. והכי דמי בעצי שאינו נקוב.

נמצא דפליגי רשי' ותוספות, אם יש לדמות עציץ לספינה. התוספות מдумין עציץ לספינה, ורש"י אין מדמה עציץ לספינה.

ומדן השו"ע (או"ח סימן של"ו ס"ח) פסק, עציץ אפילו אינו נקוב יש ליזהר מליטלו מעל גבי קרקע ולהניחו על גבי יתידות או איפכא, בין שהוא של עץ, ובין של חרס וכו'. וחשש מדן השו"ע לשני השיטות. ודימה דין ספינה לדין עציץ.

זהנה איתא בגمرا בשבת פרק המוציאין (דף פא,ב) אמר אבי פרפיסא הויל ואתה לידן נימא ביה מילתה, היה מונה ע"ג קרקע, והניחו על גבי יתידות, מיחייב משום תולש. היה מונה ע"ג יתידות והניחו ע"ג קרקע, חייב משום נוטע. וככתב רש"י שם בד"ה האי פרפיסא: עציץ נקוב שזרעו בו, חייב משום תולש, דאינו נהנה שוב מריח הקרקע, וליאו נראה דהאי חייב לאו דוקא, אלא אסור משום דמי לתולש, دائี่ חייב ממש קאמר, היכי שרי רבן אישור כרת וסקילה משום קינוח וכו'. נראה מרשי' שאם לוקח עציץ נקוב מהקרקע, ומניחו אותו לעלה באוויר, אסור מדרבנן, משום תולש. וכן אם היה לעלה באוויר והניחו על גבי קרקע, אסור מדרבנן, משום נוטע. וכן כתבו התוספות שם בד"ה והניחו, האי מיחייב מכת מרדות מדרבנן, כדפירוש בקונטרא. ע"ב. וכן הוא בהגהת אשורי (פ"ח ס"ב) שאינו אלא מדרבנן. וככתב, א"כ משמע אם הפסיקו לגמרי בעצים או בגד, דפסיק ינתקתו לגמרי, שיק בז תלישה ונטיעה מדורייתא. ע"ב.

אמנם הרמב"ם הלכות שבת (פ"ח ה"ד) כתוב, גבושית של עפר שעלו בה עשבים, הגביהה מעל הארץ והנicha ע"ג יתידות, חייב משום תולש, הייתה ע"ג יתידות והנicha על הארץ חיב משום זורע. וכל מקום שהרמב"ם כותב חיב הוא מדאוריתא.

ומאן השו"ע או"ח (סימן של"ו ס"ח) כתוב, עצץ אפילו אינו נקוב יש ליזהר מליטול מעל גבי קרקע, ולהנicho ע"ג יתידות או איפכא, בין שהוא של עץ, בין של חרס. ע"כ.

טובר מאן שאפילו עצץ שאינו נקוב, בין של חרס בין של עץ, יש ליזהר שלא ליטול ולהנicho על גבי יתידות, והוא אסור מדרבנן. וצריך לומר שמן השו"ע סובר כרש"י, שאם נוטל עצץ נקוב ומניחו על גבי יתידות אסור מדרבנן. ע"כ כתוב יש ליזהר מליטול עצץ שאינו נקוב ולהנicho על גבי יתידות. אדם נאמר שמן סובר שאם נוטל עצץ נקוב ומניחו על גבי יתידות, שהרי רשי"ס בודק עצץ של חרס לא בעי נקייה, ואפילו אינו נקוב יונק, ולתוספות עצץ של עץ לא בעי נקייה, ואפילו אינו נקוב יונק. אם כן יש כאן ספק דאוריתא, אם כרש"י, או כתוספות. אלא ודאי מאן סובר דליטול עצץ ולהנicho על גבי יתידות אסור מדרבנן, וחושש מאן השו"ע לטוברים שדין ספינה ועצץ שווין.

וכتب שם בהגחות רבי עקיבא אייר, אפילו אינו נקוב יש ליזהר מליטולו. וסוגיא דהאי פרפישא מיירי רק בעצץ נקוב, אבל באינו נקוב יש לומר דליקא איסור כלל, כיון דעת הקruk נמי אין לו יניקה מהקרקע, ובמה שנוטלו ומניחו על מקום אחר לא עביד מיד, ובפרט שהנicho על יתידות. דוגם בנקבות הוא דרבנן, וא"כ בעצץ שאינו נקוב דלית ביה תלישה מדאוריתא, יש לומר דהאי כמו גזירה לגזירה, ואולי דעתם השו"ע מכח הספק אם דין דעתך שאין נקוב בעץ. או בחרס. ע"כ.

וראה שם בהגר"א שכותב: מאן חשש לשני הפירושים, וככתב בירושלמי ממשמע כדעת רשי"י, והביאו הר"ש בהלכות עורלה, וכן פסק בטורו י"ד סימן רצ"ד וכו', אבל הרמב"ם בפ"י ה"ח מהלכות מעשר שני ונטע רביעי וש"ו"ע י"ד שם, כתוב סתם עצץ, אפילו אינו נקוב. ע"כ. וראה הגרא"א י"ד (סימן רצ"ד סק ס"ד) בדיון ערלהداع"פ שאין נקוב חיב, ואלו דבריו: ע"ג דבירושלמי אמר כל חרס, סבירה היה כ"ש בשל עץ, וכשיטת תוספות בפ"ק דגיטין ובמנחות שם. אבל הרא"ש והטור כתבו כאן כשיטת רשי"י ודוקא בכל חרס. אבל בירושלמי ממשמע בדברי הרמב"ם, דבכל עניין, מדאיבעיא להו אי מהני ג"כ לזרעים, הוαιיל והרששים של האילן ניקבו אותו כבר, אבל לשיטת רשי"י אין צורך זהה, דהא נקוב הוא לכל דבר. ולשיטת הרמב"ם שלא מפליג בכל מקום ושל חרס, או של עץ, דסבירא ליה דוקא בספינה מחלקין בין עץ

לחרס, שהמים מלחלים אותה. ועיין תוספות מנחות שם ובפ"ק דגיטין ור"ש בפ"ב דחלה מ"ב, ועמ"ש בא"ח סימן שלו ס"ח. ע"כ.

לדברי הגר"א דוקא בספינה מחלקים בין עץ לחרס, שהמים מלחלים אותה. אבל בעץינו אינו נקוב ונקוב דין אחד להם, ואין הבדל בין חרס לעץ. וכמו שהבאתי את דברי הרדב"ז לעיל. כל מקום שכותב הרמב"ם סתם עצץ נקוב, לא חילק בין חרס לשל עץ. ולענין תרומה (פ"י הט"ו) כתוב הרמב"ם, עצץ נקוב הרי הוא הארץ, וכמה היה בעצץ של חרס, ובין עצץ של עץ.

תמצית דבר: לענין שבת, מラン השו"ע בא"ח (סימן שלו ס"ח) החמיר בדבר, וכותב עצץ אפילו אינו נקוב יש ליזהר מליטלו מעל גבי קרקע, ולהניח על גבי יתרות, או איפכא. בין שהוא של עץ, בין שהוא של חרס.

לענין טומאת זרעים, כתוב הרמב"ם בהלכות תרומות (פ"ה הט"ו): עצץ נקוב הרי הוא הארץ, וכמה יהיה בנקב כדי שורש קטן. ע"כ. מפשט דבריו נראה שבכל עצץ מייר, ועצץ נקוב דיינו כמחובר בתנאי שהנקב הוא שורש קטן.

ספרינז גוששת, כתוב הרמב"ם בהלכות תרומות (פ"א הלכה כ"ג): עפר חוצה לארץ הבא בספינה לארץ בזמן שהספינה גוששת לארץ, הרי הצומח בה חייב בתרומה ומעשרות ושביעית כצומה בא"י עצמה. ע"כ.

ולהרלב"ז שם בספינה של עץ מייר. וכן כתוב הגר"א (י"ד סימן רצ"ד ס"ק ס"ד). וסבירא להו דדוקא בספינה מחלקין בין עץ לחרס, שהמים מלחלים אותה. ועיין מל"מ הל' ביכורים פ"ב ה"ט.

כתב הטור ח"מ (ס"י רב טע' ב): היו העץ והזרעים שבו הכל לאחד, והקנה שניהם לאחר, החזיק בעץ לknوت הזרעים אף העץ לא קנה. החזיק בזרעים קנה עצץ, שהם חשובים בקרקע, כיון שהם מחוברים לקרקע, אבל העץ יש לו דין מטלטלים. ע"כ.

ולכתב שם ב"י, גבי החזיק בזרעים קנה עצץ: כתבו התוספות [גיטין כב, ב בד"ה החזיק בזרעים], צריך עיון אם צריך לומר אגב וקני כמו בעלמא (קיידין צ). או שמא הכא לא צריך, דכיון דצריך עצץ לזרעים, בטל אגב זרעים. והר"ן שם כתב בשם התוספות דפשיטה להו שלא צריך אגב וקני. וכותב הב המגיד בפרק ג' מהלכות מכירה (ט"ו), דהכא בעץ נקוב עסקנן, ומושום hei מחשבי זרעים שבתוכן בקרקע. הא אילו אינו נקוב, אף לזרעים דין כמטלטלים. ודע דברך קמא דגיטין (ז, ב) פירש רשי

(ד"ה הבא), דעתיך של חרס אע"פ שאינו נקוב בנקוב דמי, ובשל עז דוקא הוא דבעינן שינקב ליחס כקרקע. והתוספות (ד"ה עציע) כתבו דר"ת מפרש איפכא, דשל עז אע"פ שאינו נקוב בנקוב דמי, ובשל חרס דוקא הוא דבעינן שינקב ליחס כקרקע. ע"כ. נראה שה"ה לומד בדברי הרמב"ם שתם עציע הוא בין של חרס בין של עז, ועציע שאינו נקוב דינו כמטלטלין. ועוד נראה מדברי הרב המגיד, דעתיך נקוב נחשב לקרקע. וכן הקנינים שלו הם לקרקע, ואין הבדל אם העציע של חרס או של עז. והב"י כתוב, ודעת שזויה מחלוקת רשי' ותוס' גיטין (דף ז, א), לרשי' עציע של חרס לא צריך לינקב, ולהתוספות עציע של עז לא צריך לינקב. וממן השורע חוי'ם (סימן רב ס"ב) כתוב היה העציע והזרעים שבו הכל לאחד והקנה שניהם לאחר, החזיק בעציע לknות הזרעים אף העציע לא קנה. החזיק בזרעים קנה עציע ע"כ. וכtablet רמ"א, וי"א דוקא בשל עז בעין נקוב, אבל של חרס אינו נקוב בנקוב דמי (רש"י פ"ק דגיטין) וי"א איפכא (תוספות שם). ע"כ.

מן השורע סתם ולא חילק בין עציע של חרס לעציע של עז, ורמ"א כתב וי"א דבשל עז בעין נקוב, וי"א איפכא. והוא בביאור הלכה או"ח (סימן שלו ס"ח) בד"ה מעציע שאינו נקוב, שכתב, ודעת דבח"מ סימן רב סי"ב מובה מחלוקת ד"א דבעציע עז אפילו אינה נקובה בנקובה דמי, משום דעת מתחלח ויונק מהקרקע, ולא בעין נקובה, רק גבי כלי חרס. וי"א אדרבא בחרס בעין נקובה, משום דדמייא לעפר, משא"כ בעז. ע"ש. ובאמת יש עוד שיטה שלישית, המובאת בתוספות מנוחות (פה, ב) ע"ש, בחרס בעי נקובה, ובזע אפילו נקוב אינו נקוב. ואcum"ל. ע"כ.

ולכתב במשנה ברורה (סימן שלו ס"ק מב), אבל מעציע נקוב חיובא נמי יש זה, לפי שיונק מן الكرקע ע"י הנקב שמריח לחלוheit الكرקע דרך שם, ואפילו היה הנקב קטן כ"כ שהוא בצד שיצא ממנו שרש קטן, שהוא פחוס מכך, ואפילו אם היה הנקב בדופן העציע, כיון שהוא כנגד מה שטמון מן הגזע בעפר, ול"ש אם הוא בשוליו נגד השורש. ע"כ.

וזהו בדברי הרמב"ם שכתב הלכות שבת (פ"ח ה"ד), גבשותית של עפר שעלו בה עשבים, הגביהה מעל הארץ והניחה ע"ג יתודות חייב משום תולש, הייתה על גבי יתרות והניחה על הארץ חייב משום זורע. ע"כ.

ועוז שבסביר הלהקה, אפילו אינו נקוב, לכוארה הטעם דר"ל דבנקוב יש אישור DAORIYITAA, וכductus הרמב"ם. לכן החמיר על כל פנים באינו נקוב מדרבן. אבל א"כ לא היה לו לסתום בס"י שי"ב ס"ג נדרש שעלו בו עשבים מותר לקנה בו, דמשמע אפילו להגביהו מן הארץ. דאין מתרין אישור DAORIYITAA בשbill זה. אלא ודאי דסבירא ליה להמחבר שם כשיטת רשי' ותוספות שם. וכמ"ש המ"א שם. אלא

הנכון כמו שכתב הגר"א, דחיש לשיטת הסוברים אחד מהני כלים אינו נקוב כנקוב דמי. וחש לשוני הפירושים. ותימה על בה"ג שצין על המחבר שהוא מהג"א, ובהדיा איתא שם עציץ נקוב. ע"כ. וכן כתוב בכף החיים (סימן שלו ס'ק נב) שמן סובר שדין פרפיסא אינו אל מדרבן.

איתא במשנה דמאי (פ"ה ה"י) עציץ נקוב הרי זה הארץ, טרם מהארץ על עציץ נקוב, מעציין נקוב על הארץ, תרומתו תרומה. משאינו נקוב על הנקוב תרומה, ויחזור ויתרונות. וככתב רביינו עובדיה, הטעם, דמן הפטור על החיוב הפריש ולאו תרומה היא, הילך יחזור ויתרונות. וראה משנה ראשונה שם דמ"מ חייב מדרבן.

ונראח שהיא גمرا מפורשת בברכות (דף מזב), אצל טבל ומעשר ראשון וכו' אין מזמןין עליו. טבל פשוטיא, לא צריכא בטבל טבול מדרבן. והיכי דמי בעציין שאינו נקוב.

וראה רשיי ניתין (זב) בד"ה באנו למחולקת ר"י ורבנן, לרבען אוירא כמאן דמנחא דמי. ולר"י לא מחייב במעשר מדורייתא עד דמנחא אארעה. ע"כ. משמע שם לא מנהא אארעה והמים מפסיקין חייב במעשר מדרבן. והוא הדין עציץ שאינו נקוב ואינו יונק, חייב במעשר מדרבן. ובאופן שאין הנוף פונה לקרקע. שאם הנוף פונה לקרקע, הולclin אחר הנוף, וכמבואר בגמרא ניתין (דף כב,א) בדאשראש כולל עלמא לא פלייגי, כי פלייגי בלבד אשוש. וכמבואר הולclin אחר הנוף. וכמבואר בהרמב"ם הלכות תרומות פ"א ה"ה.

וראה ספר מעשה רוקח על הרמב"ם הלכות תרומות (פ"א ה"ג) בדיון עפר של חוות הארץ הבא בספינה לארץ, שחיב במעשר ושביעית. וככתב עליו, ורבינו סתם הדברים כדרך הטוב להעתיק הלשון השנווי. וכבר כתוב פ"ה דダメי, דכל כל שאינו נקוב איינו חייב בתרומות ומעשרות אלא לדבריהם. ע"כ. ולכאורה נראה מדבריו, דיש לחלק בין ספינה לכלי שאינו נקוב ואין הבדל בין חרס לעץ. וכדברי הרוב המגדיד. וראה חזון איש כלאים סימן יג ס'ק ט"ז דזוקא באילן חשיב חרס כנקוב. אבל לא בזרעים.

סיכום דבריהם:

עציץ שאינו נקוב שעשו מוחומר קשה, כגון אדניות מפלסטייק איינו חייב בתרומות ומעשרות מדורייתא, אבל חייב בתרומות ומעשרות מדרבן.

עציץ של חרס או של עץ שאינו נקוב, במחולקת שנייה. על כן אין להחשיב את זה כנקוב, לעין להפריש מן הנקוב על עציץ של חרס, או עץ שאינו נקוב.

כל עץ שאינו נקוב אם הנוף פונה לקרקע, וה"ה עץ נקוב ולא השריש בקרקע, הולclin בו אחר הנוף. ואם עקרו בארץ ונופו בחו"ל ארן, הולclin אחר הנוף. כמבואר בהרמב"ם הלכות תרומות פ"א הל"ה.

سفינה גושת, כתוב הרמ"ם הלכות תרומות פ"א הל"ג עפר חוצה לארץ הבא לسفינה לארץ, בזמן שהسفינה גושת לארץ, הרי הצומח בה חייב בתרומה ומעשרות ושביעית צומח בארץ ישראל. ולהרdb"ז והגר"א בספינה של עץ מيري וכן דעת המשנה למלך. וממן השוי"ע החמיר בדני שבת, שאפילו עץ שאינו נקוב בין של חרס, ובין שלעץ, יש ליזהר מליטלו מעל גבי קרקע, ולהניחו על גבי יתדות. והוא מחמת הספק. ובדין חושן משפט כתוב ממן בסתמא דבעץ נקוב אם החzik בזרעים קנה עץ, אבל אם העץ אינו נקוב, אפילו החzik בזרעים לא קנה עץ.

וזהרmb"ם בהלכות תרומות פ"ה הט"ו פסק, עץ נקוב הרי הוא הארץ, וכמה יהיה בנקב כשרוש קטן. ע"ב. ופשט דברי הרmb"ם בכל עץ מيري ודינו כמחובר. ועץ שאינו נקוב אין דין הארץ.

עץ של חרס או עץ, שאינו נקוב, מחמת הספק אין מפרישין מהם אחד על השני, ואין מפרישין מעץ נקוב עליהם. מה שאין כן באדרניות פלסטיק, שאינם יונקים, הם פטורים מתרומות ומעשרות מדאוריתא. ועל כל פנים חייבים מדרבנן. ויכולין להפריש תרומות ומעשרות אחד על השני. והוא מן הפטור, על הפטור.

הרבי דוד אביגדור / העורך

בגדרי קדושת עולי בבל וכיבוש מלכי בית חשמונאי

וגבולות ארץ ישראל לעניין ערלה

א. הטעם שקדושה שנייה קדשה לעתיד לבא

הרמב"ם פוסק כמ"ד קדושה ראשונה קדשה לשעיתה ולא קדשה לעתיד לבא, וקדושה שנייה קדשה לשעיתה וקדשה לעתיד לבא. ו מבאר הטעם בזה בהל' תרומות פ"א ה"ה, וביויתר בהל' בית הבחירה פ"ו הט"ז. ז"ל: "ולמה אני אומר במקdash וירושלים קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא, ובקדושת שרар א"י לעניין שביעית ומעשרות וכיוצא בהן לא קדשה לעתיד לבוא, לפי שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטלה, והרי הוא אומר והשמותי את מקדשיכם, ואמרו חכמים א"פ ששוממים בקדושתנן הן עומדים, אבל חיוב הארץ בשביעית ובמעשרות איינו אלא מפני שהוא כבוש רבים, וכיון שנלקחה הארץ מידיהם בטל הכבוש ונפטרה מן התורה מעשרות ומשבעית, שהרי אינה מן הארץ ישראל. וכיון שעלה עזרא וקדשה, לא קדשה בכיבוש, אלא בחזקה שהחזיקו בה, ולפיכך כל מקום שהחזיקו בה עולי בבל ונתקדש בקדושת עזרא השנייה, הוא מקודש היום, ואע"פ שנלקח הארץ ממנו, וחייב בשביעית ובמעשרות על הדרך שביארנו בהלכות תרומה".

וזה דבר צ"ב, וכבר עמד בזה הכס"מ שם, מודיע אלים כה החזקה מכח הכיבוש, שנשאר כה החזקה אחר שללו, ואילו הכיבוש בטל. גם למה לא נאמר שבכיבוש נמי יש חזקה, ובמה אלים החזקה ללא כיבוש מכיבוש וחזקה. [ומ"ש הצל"ח בברכות ד"א, לישוב, שלא כיוונו לקנות בחזקה. ע"ש. הוא קשה מאד, שלא דמי כלל לעודר בנכסי הגור כו', דעתו מרז פשטה, ודודאי עצם הכבוש הוא חזקה. ופשט שכך הוא. ושורר שכ"כ להדי הרשב"א בגיטין לו, א דכיבוש הוא חזקה. ע"ש].

וזה רדב"ז בהל' תרומות שם כתוב שבקדושה שנייה קדשה בפה ובקדושה ראשונה לא רצוי לקדשה בפה כו. ע"ש. והוא קשה מאד, דאיינו כן דברי הרמב"ם בהל' בית הבחירה, ובhal' תרומות שונות קצר, ולא ביאר שם כלל מודיע קדושת עזרא קדשה לעת"ל. ע"ש. וצ"ע אם לא ראה הרדב"ז מ"ש הרמב"ם בהל' בית הבחירה. [ופלא בעיני על כמה אחرونיהם שסמכו על דברי הרדב"ז, נגד המפורש ברמב"ם]. ולפנינו יתבאר בס"ד, דגדר הקדושה שמדובר בה כאן, אינו בגדרי קדושת פה כלל, וכמ"ש בספר שיו בא להלן "כל מקום אשר תדרוך כו' כל מקום שתתכbsו ה"ה שלכם". וגם לכאו' לדברי הרדב"ז היה ראוי שקדושים ירושלים שקדשה בפה תהיה קדושה

לעתיד לבא גם לגבי מצוות התלוויות בארץ ולא רק לגבי קדושת המקדש. והגמ' שבאמת יש מי מהאחרונים שכ"כ, אבל כבר הוכיחו רבים, ובראשם הרדב"ז סי' תשל"א ורבינו החיד"א במחזיק ברכה בא"ח סי' קנ"א בקר"א, שאינו כן. כי"ש. ועמ"ש באוצר התשובות شبיעית פ"א אות כ"ג.

גם הנה מפורש ברמב"ם בהל' תרומות ובהל' בית הבחירה קדושה שנייה היא דוקא מה שקדש עזרא עצמו ולא מה שהחזיקו אח"כ. וצ"ב מדוע.

עוד יש לעמוד בדברי הרמב"ם בזה, מדוע כתוב בהל' בית הבחירה שם "אבל חיוב הארץ בשבייעת ומעשרות איןנו אלא מפני שהוא כיבוש רבים" וכו'. ומה פרט והזכיר "חייבشبוייעת ומעשרות" וכו'. ולא כתוב בפਸיותו "אבל קדושת הארץ" וכו', דהא לכוארה הקדושה הוא לכל מצוות הארץ. וכמו שבאמת כתוב הרמב"ם ברישא: "שבוייעת ומעשרות וכיוצא בהם". וכן בסיפא בקדושת עזרא, לא הזכיר אלא שבייעת ומעשרות ותו לא.

[וכבר עמדו בזה רבים לישב קושית מREN בCAST מ הנ"ל, ולא ראוי כי כתוב כל הספרים המדברים בזה, אבל ממה שראיתי קרוב בענייני דרכו של מהר"י הלוי בספר לב שלמה בליקוטים בהל' ביה"ב, אלא שקיים מואוד, וגם יש להוסיף ולבהיר כמה פרטים שלא נגע בהם].

וחנרא היה בזה, דהנה כתוב הרמב"ם בהל' מלכים פ"ה ה"ו: "כל הארץ שכבשין ישראל במלך על פי בית דין, הרי זה כבוש רבים, והרי היא הארץ כארץ ישראל שכבש יהושע לכל דבר, והוא שכבשו אחר כבוש כל הארץ הארץ האמורה בתורה". וצ"ב למה כתוב שיש לו דין ארץ ישראל 'שכבש יהושע' לכל דבר, הרי בקדושה שנייה עסקין, ולמה תלאו בה יהושע.

ונראה דההבדל בין קדושה שנייה לראשונה לדעת הרמב"ם אינו הבדל במהות הקדושה כלל, אלא הבדל בקניןיהם. דהן אמנים ארץ ישראל מובטחת לאברהם אבינו ע"ה ע"י הקב"ה, אבל כדי שיתחייבו במצוות התלוויות בה, צריך שתהיה קנوية לישראל בקנין, שהרי חיוב תרומה וביכורים ושבוייעת ודומיהם מן התורה, הוא על בעל השדה דוקא, וע"כ צריך שתהיה קנوية לו בקנין כדי שייהי בעליים ויתחייב במצוות הארץ. וזהו גדר הקדושה שעוסק בה הרמב"ם כאן, ומחלוקת בין קדושה זו ראשונה לשניה. וכך גם פתח וכותב "קדושה" ואח"כ סיים "חייב", כי קדושה זו מהותה חיוב במצוות הארץ. וכך גםذكر תרומה ושבוייעת דוקא. וככלහן.

וס"ל להרמב"ם דכיבוש קניין מדיני הקניינים הו^א, אלא שהוא קניין המ凶手 למלכים, וזהו הדין בכיבוש, דכתה החזקה שלו לא מועיל אלא כל זמן שהארץ כבושה תחתם מכח הכיבוש, וכשבטל הכיבוש בטלת החזקה. וזהו שכתב "ומשנהLKחה א"י מהם ובטל הכיבושכו' שהרי אינה מן ארץ ישראל". משא"כ קניין חזקה, שם הדין הוא שגם אם נסתלק המחזק מהשدة לאחר שהחזק בה לקנותה, אכתה שלו היא מכח מה שקנאה בחזקה. וכיון שבבית שני ברשות כורש מלך פרס شامل בארץ ישראל ובכל העולם [כמובואר בישע עזרא]: כי אמר כרשות מלך פרס כל מלכות הארץ נתן לי ה' כו'. ע"ש] עליה עזרא, והחזק בארץ שנטרצה כורש تحت ליהודים, והחזקקו בה על מנת לקנותה, لكن שפיר משגלו ממנה עדין הארץ מחזקת היא, אפי' אם יצוריר שהח"כ לא יהיה בה אפי' ישראל אל' כלל. וזהו המעלת הקניין הזה של עזרא על פני קניין הכיבוש דיהושע.

ב. מה שכבשו מלכי חשמונאי אם יש לו דין כיבוש

מה שכבשו מלכי חשמונאי מאוחר יותר, גם אם היה לו דין כיבוש רבים, מכל מקום כשגלו ממנה ולא הייתה כבушה תחת ידם, בטלת קדושתה, כמו כיבוש ראשון. וכמובואר ברמב"ם בהל' מלכים פ"ה ה"ו, הנ"ל, שכתב: "כל הארץ שכבשו ישראל במלך על פי בית דין, הרי זה כבוש רבים, והרי היא כאرض ישראל שכבש יהושע לכל דבר, והוא שכבשו אחר כבוש כל ארץ ישראל האמורה בתורה". נמצא א"כ שכל מה שכבושים ומהזיקים בכך 'ביבש' אין לו דין של קדושה שנייה, אלא דין של ארץ ישראל שכבש יהושע לכל דבר, שהדין הוא שבביטול הכיבוש בטלת הקדושה, שהרי אינה מארץ ישראל, ממשנ"ת. וזה ברור. ומוכח כמ"ש, שגדת קדושה ראשונה ושניה איננו גזה"כ או מעילות שונות, אלא קניינים שונים. ודוק.

וגם הרי מפורש להדייה בלשון הרמב"ם בהל' תרומה הנ"ל, וביתר בהל' בית הבחירה,-DDOKא מה שהחזק עזרא הוא שנתקדש בקדושה שנייה. ובודאי לא נעלם מהרמב"ם שהחשמונאים כבשו כמה ערים כו', וידע מהמסופר בספריו יוסיפון כו', ובכל זאת כתב דליתא, דרך כל מה שהחזק בו עזרא וועלוי בבבל הוא דין דיש לו דין קדושה שנייה. והדבר פשוט, שכן טמה שהחזק היה בראשון של כורש, וכן היה לו דין חזקה דרביהם, והוועילה חזקה זו לקדש את הארץ, א"כ מה שהרשה לו כורש

¹ וזהו נמי הדין של עמון ומואב שטהרו בסיכון, דעל ידי הכיבוש שכבשים סיכון הפקיע וקנה הארץ בכך הכיבוש מידם. ואילו היה לכיבוש דין קניין איך אפשר לישראל להחזיק בה אח"כ, נגד הכתוב בתורה. וכמובואר כן בחו' הרשב"א בגיטין ל"ז סוף ע"ב. ע"ש. ועי' בחו' הלכות לגר"ד מקרלין ח"ב דף ל"ח. מובא בהר צבי או"ח ח"ב סי' ע"ד. ועי' ש סי' פ"ז מביא דברי הרשב"א. ועי' גם בדברי אברהם ח"א סי' י' שהאריך בהז.

להחזיק על זה הוא דחל החזקה, אבל מה שכבשו אח"כ החשמונאים במלחמות שעשו, לא היה לו דין חזקה אלא דין כיבוש.

וא"כ ביום אין נפק"מ כלל ממה שכבשו מלכי חשמונאי, דוגם אם נאמר שהכיבוש שלהם היה לו דין כיבוש רבים, מכל מקום אין דין קדושה שנייה של עוזרא שלא בטלת אע"פ שגלו, דהא החשמונאים קנו בכיבוש ולא בחזקה. וכמושנ"ת.

ומאו"ד תמורה בעיני מ"ש במר וקציעה בס"י ש"ו דף י"ב ע"ד, שארץ פלשתים ועזה, אפשר דמכל ארץ ישראל בכיבוש שנייה היא, שהרי מלכי חשמונאי והורדוס כבר מצאה ידם וככובש כמה ארצות כו'. וחולק על מהר"ט שכتب דין עזה כח"ל. ע"ש. ואם סובר המר"ק שם שכבשו מלכי חשמונאי [באמת הורדוס לא כבש, אדרבא נהפוך הוא כו']. עי' דורות ראשונים ח"ב] נכלל בכלל ארץ ישראל, הוא תמורה מאד, איך כתוב הדבר כפשוט וללא ראייה, הפק המפורש ברמב"ם בהל' בית הבחריה, דודוקא מה שהחזק עזרא גופיה הוא דהוי בכלל קדושה שנייה. וכמושנ"ת. והפק המפורש ברמב"ם בהל' מלכים הנ"ל, לכל מה שכובשים מלכי ישראל יש לו דין ארץ ישראל שכבש יהושע לכל דבר. וא"כ הנה לו יهي דוחש לכיבוש, הא מיהא כשבטל הכיבוש בטלת הקדושה. וא"כ נכוונים דברי מהר"ט בזה, אכן לעזה דין ארץ ישראל לעניין תרומה כו'.

ולן צ"ע על מ"ש בברכי יוסף או"ח סי' תש"ו אות ט', דכיון דאשכחן בייסיפון שדרו בבית שני ביפו, ויש בתלמוד כמה אמראים שדרו ביפו, כגון רבי אבא דמן יפו [תענית טז, ב] וכו', ומדكري להו 'רב' שמע מניה שהיו בזמן שעדיין הייתה סמוכה כו'. ע"ש. ומזה ר"ל דיפו יש לה דין ארץ ישראל. והוא תמורה לנ"ל. [והזכיר זה בקצרה בהערותיו שם, ורמזתי לד' האחוריים בזה. ע"ש].

ג. קדושת עוזרא יש לה דין קדושת רבים בכיבוש רבים

נקדים ונאמר, دائمן עוזרא לא היה מלך, כמפורש ברמב"ם בהל' בית הבחריה פ"ו הל' י"ד, עוזרא עם כל גודלתו, לא יכול להוציא על ירושלים מהה שהיה פ"ז קדושה בקדושה ראשונה כלל, כיון שאין מוסיפין על העיר אלא במלך וכו'. ע"ש. אבל כדי שהיא כיבוש רבים אי"צ מלך ולאنبיא, אלא גם שופט שכובש מדעת רוב ישראל יש לו דין כיבוש רבים, כמו"ש הרמב"ם בהל' תרומות פ"א ה"ב. ע"ש. וא"כ ודאי עוזרא אילו היה כובש היה לו דין כיבוש רבים, דהא היה מדעת רוב ישראל מה שעלה לארץ

ישראל, ואילו היה כובש שפיר היה זה מדעת רוב ישראל². דמסתברא דאילו היה לכיבוש שלו דין כיבוש יחיד, גם לחזקה שלו היה דין חזקתו יחיד, ודודאי לא אלים קניין בכיבוש מבהזקה לעניין זה. ומדהיה לחזקה שלו דין חזקה דרביהם, כדחזי' דין ארץ ישראל בימי עוזרא בקצת מצוות היה מן התורה, כעומר וערלה וכו'. אלא דלמ"ש להלן אין מזה ראה. אבל נראה דאילו היה לחזקה דעתך דין יחיד, לא היה מועיל הקידוש לעתיד לבוא, דMSGלו מהארץ, לכאו' פקעה החזקה ואני מועילה לדורות הבאים שבבו כייחדים ולא קדשו כלל. ורק אם נימא דהוי ככיבוש רבים ושיך לכל ישראל, אז הוא דמהני חזקתם לכל ישראל גם אם גלו וכו', דכל ישראל ודאי לא נתיאש מהארץ כלל, שהרי מצפים ומתפללים מاز ועד היום בכל יום ויום לגאות הארץ וכו'. וזה ב.

[ההמשך יבוא בಗליון הבא א"ה]

² אמן ראיתי בדבר אברהם ח"א סי' י' אות י', שכtab דלעוזרא היה דין כיבוש יחיד, משומש לא היו שם רוב ישראל. ולכנן היה קידוש בפה ובחזקה. ע"ש. אבל לענ"ד איןנו נראה, דאמנם לא היו רוב ישראל, אבל היה מדעתו ורוב ישראל, דגם העם שבגולה הביאו קרבנות ועלו לרגלכו. ומה שהשיג על דבריו בمعدני ארץ תרומות פ"א ה"ה, לענ"ד איןנו כן כוונת הדבר אברהם, דאין כוונתו שיש לקדשות עוזרא דין כיבוש יחיד, אלא כוונתו שאילו כבשו ולא היו קוניים בחזקה אז הוא דהיל דין כיבוש יחיד. כי"ש. ואם משום חסרון דישורת השבטים וכו'. הרי כבר כתבו הראשונים דעתו הדור שגלו הוא דנאמר בסופ'ק דיבמות בה' בגדו וכו' ולא זו ממש וכו'. ע"ש. וא"כ אין מן המניין כלל. כנעלענ"ד פשוט. ואcum"ל. [רק זה היה חסרון בימי עוזרא, שלא היה "ביאת כלכם", ולכנן לא נהגו יובלות וחלק מצוות הארץ מן התורה. וככלහלן]. וגם הרוי הקריבו בבית שני תמידין כסדרן ומוספין כהלכתם, והרי אלו הם קרבנות ציבור, וצריך שיובאו מן השקלים של כל ישראל, והרי בימי עוזרא לא עלו אלא כמ"ב אלף מישראל, [כמו] שבעוזרא ב, לב. ובערכין לב, ב. ע"ש]. וה גם דק"צ כשרים מן היחיד ובלבד שימושם לאיזור כדאי בפ"ק דר"ה, הא לא מהני א"כ יש להרבים דין ציבור של כל ישראל ולא יחידים. א"ו היה לעוזרא ולהבאים עמו דין שלוחים של כל ישראל בזה. ואפי' לא מיינו אתם בהדייא ואפי לא ידעו כולם וכו', מ"מ זכין לאדם שלא בפנינו. [וכענ"ז השיבו הריצ"ה קאלישר ור"א גוטמאכר על הטענה שא"א להקריב היום ק"צ כיון שאין לנו שקלים]. וא"כ ודאי אילו היה עוזרא והבאים עמו כובשים את הארץ היל דין כיבוש רבים, דזכות הוא לישראל ברוח ובגוף לישב בארץ ישראל, וגם היושבים בגולה היה ניח"ל בזה.

הרבי חזקאל מוצפי שליט"א
בימ"ד בני ציון ירושלים

הגדל בשדות ציבוריות האם חייב מתרו"ם

יש לעמוד ולברר מה דין שדות החקיר בזה"ז שכולם נמצאים בבעלות ישראל, ויש מהן השיעיכים לחברת שמורות טבע, וכגון מקומות הנחלים והמעיינות. ויש מהן שנמצאים בבעלות חברת הקרן הקימית. ואו שאר מועצות אזוריות ועיריות. ועתה נשאלת השאלה מאחר שהחקיקות בא"י אינס החקיר, האם הפירות הגודלים שם הם בגדרי החקיר הפטור מתרו"ם. ואו שחביב בתרו"ם. וכגון בחורשות טבע שבعلي המשמורה מקפידים שיד אדם לא תיגע בצומח, האם יש להקפידם תוקף. וכך עין זה נשאלתי מקובצת ת"ח לומדים בכרם שגדל על גdots נחל החצבני, ובכניתה לנחל גובים תשולם מסויים, האם הם בעליים על העצים וייה בושום גזל וחיבוב תרו"ם או לא.

א. בפטור החקיר מתרו"ם

פירות שגדלו בשדה החקיר פטוריים מתרו"ם ומעשר, כאמור להדייא בכמה מקומות בש"ס, ובמשנה ריש מעשרות (פ"א מ"א), כלל אמרו במעשר כל שהוא אוכל ונשמר וגידלו מן הארץ חייב במעשרות. ע"ב. ובירושלמי שם, לפינן מקרא ד"ראשית דגnek" ולא של החקיר ולא של הקידש. ועוד דרשו התם מההיא אמר רבי יוחנן בשם רבי ינאי "ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמק", במא שיש לך ואין לו אתה חייב ליתן לו, יצא החקיר שידך וידיו שוויים בו. ע"ש. וברמב"ם בפה"ה (ריש פ"א), מדכתייב תבואה זרעך ולא של החקיר ע"ש. ובמשנה בפה"ה (פ"א מ"ו), לעולם הוא נותן משום החקיר ופטור מהמעשרות וכו'. ע"ש. ובמשנה בדמאי (פ"א מ"א), הקלין שבדמאי השתיים והרימין והעוזרין וכו'. והתם הו ס"ס, ספק מההחקיר, דמיינים אלו חזקתם מההחקיר, וספק מעשר, כמ"ש וכ"פ הרמב"ם (בפ"ב מהלכות תרומה הי"א), ז"ל: "וכן החקיר פטור מן התרומה וממן המעשרות ואפי' הפקירו עכו"ם, אבל הזורע שדה החקיר חייב בתרו"ם ומעשרות". ע"ב. וכ"פ בטוש"ע (י"ד סי' של"א סט"ז). ע"ש. הרי שפטור החקיר מתרו"ם הוא דבר פשוט ומוסכם.

ואין צורך שהחקיק עתה מופקדת, אלא די בגידולין בלבד שייהיו מופקדים לכל בגין שיפטוր מתרו"ם, כדמות מכמה דוכתי,adam שמקיר פירוטיו בעודם מחוברים ואו קודם גמר מלאכתן, הרי הם החקיר ופטור מתרו"ם, ואע"פ שלא הפקיר שדהו, אלא אותן הגיידולין. ואפי' שהפקיר בשדהו רק קצת פירות, ומڪצתם מקפיד عليهן ונעל וגדר, הפירות שהפקיר הרי הם פטוריים מתרו"ם. וכמ"כ הרמב"ם (בפ"א

מהלכות מעשר ה"ב), ו"ל: המשמר שדהו מפני ענביו ובא אחר ואסף את התאנים הנשאROT באותה שדה וכוכ' בזמן שבעה"ב מקפיד עליון אסוריIN משום גזל, ולפיכך חייבין בתרו"מ. אין בעה"ב מקפיד עליהם פטורין משום גזל ופטורין מהמעשר. ע"ש. ומבוואר דהפקר תלוי בדעת הבעלים, שם אינו מקפיד על הפירות, אע"פ שמקפיד על שדהו ועל שאר פירות, פטורין מתרו"מ הפירות שאינו מקפיד עליון.

ב. מהות ההפקר

ועוד מוכח מדעת הרמב"ם שא"צ שיפקיר בפיו את הגידולין, אלא די בכך שאינו מקפיד עליון, וכל אדם שיכנס לחתם לא יקפיד עליו, כה"ג פטורין מתרו"מ¹. ונלע"ד דסבירא זו תלואה בפטור ההפקר מתרו"מ, دائ' דרישין מקרה דבא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמוק, במה שיש לך ואין לך, יצא זה שידך וידיו שווני,atti שפיר של כל שידו של הלוי שווה לידו של הבעלים או הזוכה בפירות הוא דפטור מתרו"מ ואפי' אם לא הפקיר הבעלים את כל שדהו, ואפי' אם לא פירש להדיIA בפיו, אלא אינו מקפיד, ומכיון שכן יד הלוי ויד ישראל שוין בפירות אלו, ומשום כך פטורין הון מתרו"מ. אבל אי דרישין רק מראשית דגנן ולא של הפקר, או מתבואה זרען ולא של הפקר. א"כ לכוארה צרך שייהיו הפירות גדלים בשודות הפקר או מופקדים להדיIA, שהרי הם תבואה זרען ודגנן.

אך אין זה בהכרח, שהרי ס"ס קודם גמר מלאכתן הם נכנסו לדין הפקר ולכך נפטרו מתרו"מ. וע"ע בספר דרך אמונה (תרומות פ"ה דף ל"ד בצח"ל אות רע"ה), שהביא בשם הרמ"א (בח"מ סי' רס"א ס"ד) עמש"כ שם, דהמאבד ממוינו לדעת אין נזקקין לו וכו', וככתב מרן השו"ע אע"פ שאסור לרואה דבר זה ליטול לעצמו אינו זוקק להחזיר שנאמר אשר TABD פרט למאבד מדעת, וככתב הרמ"א (שם הטור "ויא" דאביידה מדעת הוי הפקר וכל הקודם זכה". עכ"ל. ומוכח דכל שמאבד דבר מדעת הוי בכלל הפקר. ור"ל דה"ה בנ"ד שמה שמשאיר על העצים פירותיו הוא הפקר, משום שהוא בכלל אבידה מדעת שモותר לקחתה ללא אמר ובלא דברים. וזהו נמי סברת הרמב"ם הנ"ל בהל' מעשר שאם אין הבעלים מקפיד מותרין הון. ולענ"ד נראה דקשה להלום ד"ז, ולומר דהמניח פירותיו על העצים חשוב כדין "אביידה מדעת", ומשום שלדעota הרמ"א הוי הפקר הרי הם בכלל הפקר. דא"כ יקשה לדעת מרן הש"ע (שם) דס"יל שאסור ליטול אבידה מדעת א"כ לא הוי בכלל הפקר ויתחייבו הפירות בתרו"מ. וביתר יקשה לדעת הרמב"ם (בפ"א מהל' גזילה ה"א), שכtablet "המאבד ממוינו לדעת אין נזקקין לו לכוי ואע"פ שאסור לרואה ליטול דבר זה לעצמו, אינו זוקק להחזיר וכו'. ע"ש. הרי שלדעota הרמב"ם אין אבידה מדעת בכלל הפקר. וא"כ מש"כ בד"א הנ"ל

¹ מנ"ל זה, ובנדרים מ"ה ע"א מבואר להדיIA שצורך להפקיר באפי' תרי או תלתא, ומדאורי' בעי חד. וכולא סוגיא במעשר מירי. ע"ש. והרמב"ם כתבו בהל' נדרים, ולא הוצרך לכפלו בהל' מעשר, כדרךכו. העורך.

דמה שכותב הרמב"ם בהל' מעשר הוא אליבא דהרב"א הנ"ל, נראה שם להדי דחולקים הם, ומצד אבידה מדעת אסור לקחת מהם, וכש"כ שיתח"יבו בתרו"מ².

ג. וכך נראה לענ"ד חילוק דין מעשר חז"ל מדין אבידה מדעת, והוא ע"פ מש"כ המאירי (ב"מ ל,ב), שכותב להגדיר דין הפקר, זות"ד: וכל הדברים בעניין זה, שהדבר שאין רצונו של אדם-node בוטלי בדבר, כגון מי שማפרק אליו חփ שвидו מצד רצונו ללא שום סיבה שתהא-node לנו, הוא הפקר שצרכ שולשה והפקר לכל. יש דברים שרצו נון של אדם מתחדש בו מצד סבה, אם מצד נדנוד עבירה, כגון נר וגיגית בשבת לב"ש וכו' מכל מקום צריכה להפקר בפה ובדברו. ובטול חמץ לדעת המפרש שהוא הפקר, הוא ממשין זה. ופעמים אמרו מבטלו בלבו, מפני שלחומר זה עשו בו מחשבה כמעשה. ויש דברים שאינו צריך אף לדבר, אלא שמן הסתם הפקירו. וזה חילוק לכמה פנים, מהם מצד מאוס הדבר על נפילתו, או מצד טורה ליקוטו, או מצד חייתות הדבר, כמו שבארנו בתחילת הפרק [לגביו דין מכונשתא דברי. כיעו"ש]. עכת"ד. עש"ב. והנה מבואר מדברי המאירי להדי, לכל שברור לנו שאין בעה"ב חփ בליקותו הן מצד טורה או חייות הדבר שאינו חשוב לו כ"כ, ומשairo על העז. א"כ א"צ שייפקרים בפיו אלא סתמו כפירושו. ודון מינא ואוקי באטרין,شم"כ הרמב"ם (בפ"א מעשר הי"א) אדם הפירות הם מחוברים ובעה"ב לא מקפיד מותרים משום הפקר ופטורים מתרו"מ, ולא צריך שייפקיר בעה"ב בפיו, אלא הם שיר הפקר גם بلا גילוי דעת להדי. ודוק"ה היטב. וע"ע בספר קצות החושן (שם סי' רס"א), שהביא מ"ש הש"ך (שם סק"ד), שכותב בדוחק דשני מני אבידה מדעת זו. ועל"פ אבידה מדעת היא הפקר, וכדמוכח בכמה דוכתי בש"ס, אלא שלהרמב"ם יש אבידה מדעת שאינה הפקר [כמו משлик כסו לים וכו'] כיעו"ש. ובקצתו"ח כתוב לחלק ע"ד הש"ך, שככל שכל אבידה מדעת הפקר היא, דהא אשכחן בכמה דוכתי דלאו הפקר היא. ועש"ב, שכותב דאפי' לדעת הטור ורמ"א דאבידה מדעת הפקר, מ"מ אין אלא המניה במקום שאין משתמר, אבל אם נתן לבנו קטן ע"פ שהוא אבידה מדעת [וכדאמרי בגם ב"ב פ"ז, וע"ש בשורת הב"ח סיימן צ"ז בנתן מطبع וכו'] מ"מ לח הפקר. עש"ב. ואיך שייהינה בני"ד אפי' את"ל דהוי אבידה מדעת, מ"מ לנ"ע הוא הפקר ואפי' לדעת הרמב"ם, וכמוש"כ לעיל. וכן שמכוח מדברי המאירי. ודוק"³.

ד. בנ"ד אם הקrukעות הם הפקר. אחר שבארנו שכלה הפירות שיד כל האדם שווה בהן **اع"פ שיש בעלות בקרקע ובשאר האילנות לאדם, מ"מ הרי הם הפקר ופטורים**

² בדרך אמונה שלפני לא כתוב כלל שדעת הרמב"ם כהטור, אדרבא שם בד"א ס"ק ק"ב כתוב להדי דדעת הרמב"ם שצורך לומר בפיו, ואח"כ כתוב די"א שאיצ"ל בפיו, וציין בצח"ל הדעות בזה. כיע"ש. הנ"ל.

³ לענ"ד המאירי סובר כהטור דאבידה מדעת הוא הפקר, כמו שרווח בצח"ל שם, אבל להרמב"ם שסובר שאפי' עשה מעשה המוכיה והשליך כסו ברה"ר אינו הפקר ואסור לחתכו, כל שכן אם לא עשה שום דבר המוכיה אלא שאינו הש לטפל ברכשו אינו הפקר. הנ"ל.

מתרו"מ. ואע"פ שלא פירש כן בפניו שלושה ולא הפקיר בפיו, אלא סתמו כפירושו, שכל שידוע לנו שאין הבעלים מטפלים בפירוט אלו ומצ Nichols אתן, הרי הם בכלל הפקר ופטורין מתרו"מ. א"כ קרקעות שאינם מעובדות ונזרעות ע"י בן"א, וכן בעירות וմדבריות, אע"פ שיש להן "הרששות מקומית", מ"מ הפירות והירקות העולים שם הפקר גמור הן. ואי לא תימא הכל בטלה דין הפקר מעיקרא, שהרי א"י נחלה שבטים, וכל קרקעותיה ושודותיה בעלות שבטים הן⁴. אלא ע"כ הפקר הוא בגידולין ובצמחיים. וכל שעולה בשדה בור אף' שיש לו בעלים, הפקר הוא ומותר לקחתם, ואין בהן חיבתרו"מ. ואע"פ שלא ידוע לנו אם המועצה המקומית ואו הרשות השולטת הפקירה פירות אלו, ואו מרשה לקחת מהן, איןנו כלום, משום דבעלותן היא רק על הקרקע ולא על הגידולין, וא"צ שיפקירו להדי. אלא כל שימוש שגידולין אלו לא מטופלים או מוחזקים ששיכים למאן דהו, וכגון שנשארים לאורך זמן על העץ עד אשר יבלו, או שידוע לכל שעצי פרא הן ואין דורש ואני מבקש, מכיוון שיד כל האדם שווה בהן ואין הם מוחזין, הפקר הן. וכך שכתב המאירי הנ"ל, ככל דבר שאין נטפלין לו מחמת מיוסס ואו פחיתות הדבר, ואו טורה לקיטתו, הוא בכלל הפקר, ואע"פ שיש אפשרות לבעלים להתנגד, מ"מ כל זמן שאינו מרשה להדי אין נטפלין לו מעתה מתרו"מ, דייך ייד הלו שוה בהן. וגם לא אמרין בהזח חצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו, וכש"כ הכא הגידולין יקנו לו. וע"כ י"ל דבזה אנו זוקפים למציאות של דין אבידה מדעת, שהרי מדעתו הוא מזינה שטחים ואדמות אלו ואני איש שם על לבו מה יעשו בגידולין אלו. ועל כן הרי הם בכלל הפקר גמור מדעת, ואני בגדרי אבידה מדעת שאסור לדואה ליטלה. אלא הפקר הם וכמ"כ המאירי וכן"ל. ודרכ. וע"ע בזח בשו"ת אגרות משה (או"ח סימן ר"ח עמ' תל"ה). עש"ב.

ה. ועודין יש מקום לעיין בחלוקת מהשתחים הנ"ל שיש מהן שהן בעלות שמורות טבע, שוגדים את המקום בגדרות, ושומרים בכניםה וביציאה ובתווך השמורה, לבל תיגע יד אדם בטבע שהטבע הקב"ה בעולמו, וגם גוביים תשלום בכניםה, ויל"ע אם בכזה מקום אסור לו לקחת מהפרי והירק הצומחים באותו המקום. או נימא אע"פ שהרששות הנז' גדרה את זה המקום, מ"מ עודין אינו בעלותם ואני שלhn כלל, אלא עודין הוא מקום הפקר, ומה שקיבלו הסכמה לעשותן כן, אינו אלא או להוסיף להם ממון רב, או שהשליטו רוצה בהן שימושו על הטבע והනוף ולא ישחיתום בני האדם. אבל מ"מ אין זה הופך אותן לעלותם על הגידולין, לא ממוניות ולא חוקית, ודינם כמוסס העומד מאליו שחייב כגוזן. ועוד יש לדון האם יש להם בעלות פרטית על הקרקע, או רק בעלות כללית ציבורית על הקרקע, ומ"מ לגבי הגידולין אינם

⁴ יע"י בר"ה י"ג ע"ב תוד"ה ולא קצר, דאף שאرض ישראל מוחזקת להם מאבותיהם, מ"מ הגידולין של גויים שלו. ע"ש. ואף שמהר"י זאבי כתוב שהרמב"ם חולק על התו"ש. מ"מ הסברא כשלעצמה נכונה. וגם לפי מ"ש הכס"מ בהיל" תרומות פ"א דיש קניין לגוי כו"ז שהקרקע ברשותו. והוא רק קניין פירות, כמ"ש האחרונים. נראה דשפיר ס"ל להרמב"ם כהתו"ש. הנ"ל.

בעליהם. ונלע"ד דפירות האילן הגדلين במקומות אלו שאין מטפלים להן כלל מפני הטורה בליקוטן, ואח"כ נושרין ונפסדים, בכח"ג פשיטה שותר לחתה מהן ובלא הפרשת תרו"מ, שלא גרע מיש להן בעליים דאמרין דאבדה מדעת והפרק הן, וכח"כ בנ"ד. ואפי' אם איןם מרשימים לקחתן אינו כלום, משום שאין זה בעלותן אלא הקרקע והailן [שיש מקום לדון זה] אבל לא בגידולין. ובפרט שב"ה הולכים לאיבוד הרי הם בחזקת הפרק וכמבוואר לעיל.

ועל"ע בשו"ת מנהת יצחק (ח"ט סימן ק"י), בעניין הפרשת תרו"מ מפירות שבידי השלטון. וע"ש שכותב באורך דיש להן ע"ז בעלות גמורה מפירות שבידם, ועל"פ שהוא בעלות ציבורית. וכ"כ בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סימן קע"ב), שיש להם בעלות גמורה להפריש מהפירות שהם מוחזקים בהן. ומש"כ מבוהל אחד דכיוון שאין מתנהגים ע"פ הדין מותר לגוזלם, וא"כ אין להם בעלות כלל, הוא דבר שאין ראוי להшиб, דחיליה להתריר אישור גנבה וגזילה, ותולמים עצמן לשמו באילן גdon. ואין זה קשור לגדר דין דמלכותא אם שייך כאן או לא וכו'. עש"ב. ולפ"ז לכואורה י"ל דה"ה בגין, הרי הפירות והצמחים גדלים בקרקע שהוא בעלותן וא"כ דין בעלים להן. אך עדין יש לדחות ולומר דרך במה שהם מחזיקין בידם ונעשה מרצון של בעלי השדות [וכמו שדנו בזה גDOIי ההורה הנ"ל], הוא דיש להן בעלות. משא"כ כشمיעמידים שוטרים ושוטפים בשדות הפרק, נהי דמוחזקין בקרקע, אבל בפירות מי יימר, שהרי גדלים בשטחי הפרק⁵, ואינם מטופלים על ידם, ויד הכל שווה בהן. אלא שמעמידים עצמן ע"ז. והרי הם כמוסס העומד מאליו. וכ"כ במנח"י [הנ"ל בסוף התשובה], לחלק בין דין דמלכותא, שכבר אמרו בשם החזו"א צ"ל דין כדין מוסס העומד מאליו, אבל כਮובן בדבר שנעשה ברצון בעלי השדות וטובתו דין בעליים להן כמ"ש, וכך בצמחים שעולין בשדה הפרק אפילו שיש בעלות לשדה, מ"מ מכיוון שאין הם שייכין לשום אדם ואיינם נלקטים, אלא הם גדלים פרא הרי הם הפרק ופטורים מתרוי"ם. ודוק".

⁵ צ"ע הרי פתח ואמר דין השדה הפרק. וגם על הפירות כאמור בתוס' בר"ה הנ"ל, אדרבא הנכוון הוא להפרק, דאע"פ שנאמר שאין להם בקרקע כלום, מ"מ יש להם בדיגולים שגדלו. ולא גרע מהיורד לשדה חבירו ונטהה שלא ברשות כו'. ויל"ע שאלתא דא בגדי קופין על מידת סdom כו' כיון שאין הבעלים קופין לעצםם והפירות נפסדים. אבל המציאות מראה שהקופינים משחיתים העצים, ומסתברא דשפир רשאים למנוע משו"ה את כלל הציבור. הנ"ל.